

SMJERNICE ZA PROJEKTOVANJE, GRAĐENJE, ODRŽAVANJE I NADZOR NA PUTEVIMA

KNJIGA III: ODRŽAVANJE PUTEVA

DIO 1: PUTNA ADMINISTRACIJA I ZAŠTITA PUTEVA

Sarajevo/Banja Luka
2005

SADRŽAJ

1 UVOD.....	3
1.1 PRAVNE OSNOVE	3
1.2 UPOTRIJEBA POJMOVA.....	7
2 PUTNA ADMINISTRACIJA	9
2.1 NADZOR NAD STANJEM PUTEVA	10
2.2 BAZA PODATAKA O PUTEVIMA	11
2.2.1 Označavanje javnih puteva.....	11
2.2.2 Vođenje evidencije o javnim putevima i objektima; načini prikupljanja podataka.....	13
2.2.2.1 Baza tehničkih i drugih podataka o javnim putevima (baza podataka o putevima/cestama, BPP, BCP).....	13
2.2.2.2 Sadržaj baze podataka; izvođavanje i raspolažanje podacima	14
2.2.2.3 Baza podataka o ulaganjima u javne puteve.....	17
2.2.2.4 Baza podataka o upotrebi javnih puteva	18
2.2.3 Održavanje baze podataka	19
2.3 GODIŠNJA NAKNADA ZA UPOTREBU PUTEVA	20
3 ZAŠTITA PUTEVA.....	21
3.1 KONTROLA DIMENZIJA VOZILA I OSNOG OPTEREĆENJA.....	21
3.2 AKTIVNOSTI U ZAŠTITNOM POJASU JAVNOG PUTOVANJA I U PUTNOM POJASU	22
3.2.1 Saglasnost/dozvola u zaštitnom pojusu puta	22
3.2.1.1 Aktivnosti prije otpočinjanja upravnog postupka	22
3.2.1.2 Upravni postupak.....	23
3.2.1.3 Aktivnosti po završetku upravnog postupka.....	24
3.2.2 UPUTSTVA za postupke pri izdavanju saglasnosti za priključenje na javne puteve.....	24
3.2.2.1 Opšte odredbe za uređenje priključka na javni put	24
3.2.2.2 Postupak izdavanja odobrenja	25
3.2.2.3 Prostorno planiranje	25
3.2.2.4 Zahtjev za izdavanje saglasnosti	25
3.2.2.5 Postupak pripreme mišljenja, uslova i saglasnosti.....	26
3.2.3 UPUTSTVA za pripremu prijedloga za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije.....	27
3.2.4 SMJERNICE za postavljanje panela za obavještavanje i oglašavanje duž javnih puteva.....	30
3.2.4.1 Ovlaščavanje na otvorenom prostoru, reklamiranje, usmjeravanje	31
3.2.4.2 Objekti za oglašavanje	31
3.2.4.3 Vizuelno ometanje učesnika u saobraćaju	31
3.2.4.4 Oblik i dimenzije panela za oglašavanje i obavještavanje	32
3.2.4.5 Sadržaj znakova i panela za oglašavanje i obavještavanje.....	32
3.2.4.6 Stručno-tehničke osnove za izdavanje saglasnosti	33
3.3 DOZVOLA ZA VANREDNI PREVOZ.....	35
3.4 OBUSTAVA SAOBRAĆAJA	36
3.4.1 Zahtjev za izdavanje dozvole za obustavu saobraćaja	36
3.4.2 Sadržaj elaborata o obustavi saobraćaja	37
3.4.3 Drugi uslovi za obustavu saobraćaja	39

3.4.4	Dopuna zahtjeva za obustavu saobraćaja	39
3.4.5	Registracioni obrazac za obustavu saobraćaja.....	40
3.4.6	Obustava saobraćaja u primjeru radova održavanja.....	42
3.4.7	Obustava saobraćaja u primjeru elementarnih nepogoda	42
3.5	INSPEKCIJSKI NADZOR	43
4	PRILOZI	45
4.1	IZVJEŠTAJ O IZDACIMA U PUTEVE.....	45
4.2	IZVJEŠTAJ O SAOBRAĆAJNOM RADU.....	46
4.3	ZAHTJEV ZA POVRET GODIŠNJE NAKNADE ZA UPOTREBU PUTEVA	47
4.4	ZAHTJEV ZA OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA NAKNADE ZA UPOTREBU PUTEVA	49
4.5	ZAHTJEV ZA IZDAVANJE DOZVOLE/SAGLASNOSTI	50
4.6	ZAHTJEV ZA DOBIJANJE PROJEKTNIH USLOVA	51
4.7	SAGLASNOST ZA REKONSTRUKCIJU KUĆE	53
4.8	ZAHTJEV ZA IZMJENU NAMJENE, UREĐENJE SAOBRAĆAJA	55
4.9	DOZVOLA ZA RADOVE NA ODRŽAVANJU/POLAGANJU KOMUNALNIH VODOVA.....	56
4.10	SAGLASNOST I DOZVOLA ZA IZGRADNJU	58
4.11	PROJEKTNI USLOVI.....	59
4.12	VANREDNI PREVOZI.....	61
4.13	REGISTRACIONI OBRAZAC OBUSTAVE.....	74

1 UVOD

Upravljanje putevima i njihova zaštita predstavljaju ne samo organizaciju službi već i izvršavanje zadataka neophodnih za obezbjeđenje nesmetanog i bezbjednog odvijanja saobraćaja na javnim putevima.

Jednako važan cilj je obezbijediti, da finansijska sredstva koja su namijenjena za izgradnju, obnavljanje i održavanje puteva budu efikasno, i što je još važnije, opravdano upotrebljena.

Čitav proces bi se najprikladnije mogao opisati kao gospodarenje putevima koje se sastoji od aktivnosti planiranja, projektovanja, finansiranja, izgradnje, upravljanja, zaštite i održavanja puteva.

S obzirom da su putevi Zakonom o javnim putevima definisani kao javno dobro, ovaj vid upravljanja se zasniva na vlasništvu javnog dobra. Njegova specifičnost se odražava u specifikaciji ciljeva gospodarenja putevima, koji su definisani kao " takva izgradnja i upravljanje putevima, da ih svi korisnici mogu, ukoliko poštuju saobraćajne propise i posebne uslove za odvijanje saobraćaja, bezbjedno koristiti".

1.1 PRAVNE OSNOVE

Na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske trenutno je na snazi ili je u pripremi sljedeće zakonodavstvo, koje se odnosi na upravljanje i zaštitu puteva:

- Zakon o cestama ("Službene novine Federacije BiH", broj 6/02, 18/02)
- Zakon o javnim putevima ("Službeni glasnik RS", broj 3/04)
- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na javnim putevima ("Službeni list SFRJ" br. 50/88, 63/88, 80/89, 24/90 i 11/91);
 - sa novim izmjenama ("Službeni list SRBiH" br. 2/92, 13/94 i 2/96) i
 - sa novim izmenama (SRJ 34/92, 13/93, 24/94, 41/94)
- Zakon o osnovama sigurnosti prometa na cestama u BiH (Nacrt, Sarajevo, juni 2004)
- Zakon o prevozu u unutarnjem cestovnom prometu ("Službeni list FBiH" br.23/98)
- Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni glasnik RS", broj 4/00-85, 26/01-567, 85/03-12)
- Zakon o međunarodnom i međuentitetskom drumskom prevozu ("Službeni glasnik BiH", broj 1/02),
- Zakon o komunalnim delatnostima (Sl. list RS 11/95)
- Odluka o utvrđivanju magistralnih puteva ("Službeni list SFRJ" br.39/94 i 4/87)
- Odluka o utvrđivanju regionalnih puteva ("Službeni list SRBiH" br.8/91 i 29/91)
- Zakon o ratifikaciji Evropskog sporazuma o glavnim međunarodnim saobraćajnim arterijama ("Službeni list SFRJ", Međunarodni ugovor br. 5/80)
- Zakon o upravnom postupku ("Službeni list FBiH" br.1/98 i 48/99)
- Zakon o administrativnoj službi u upravi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 16/02 i 62/02)
- Uredba o kancelarijskom poslovanju organa uprave i službi za upravu FBiH ("Službeni list FBiH" br.20/98)
- Uredba o uvjetima i načinu polaganja stručnog upravnog ispita službenika organa uprave i službi u upravi ("Službeni list FBiH" br.24/98, 12/00, 2/02, 59/03)
- Uredba o stručnom ispitu za rad u upravi Republike Srpske (Sl.I. RS br. 02/1-020-1105/02)

- Zakon o arhivskoj građi FBiH ("Službeni list FBiH" br.45/02)
- Uredba o organiziranju i načinu vršenja arhivskih poslova u organima uprave i službama za upravu ("Službeni list FBiH" br.22/03)
- Zakon o administrativnoj službi u upravi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 16/02 i 62/02)
- Uredba o stručnom ispitnu za rad u upravi Republike Srpske ("Sl.I.RS" br. 02/1-020-1105/02)
- Pravilnik o održavanju javnih puteva, Pravilnik o održavanju javnih cesta (Sl. Novine FBiH br. 48/2003)
- Pravilnik o minimalnim tehničkim uslovima za projektovanje i uređivanje autobusnih stanica (Sl. Novine FBiH br. 48/2003)
- Pravilnik o utvrđivanju uslova za projektovanje i izgradnju priključaka i prilaza (Sl. Novine FBiH br. 48/2003)
- Zakon o konstituiranju novih općina u FBiH ("Službeni list FBiH" br.6/98)
- Zakon o utvrđivanju naseljenih mjesta i o izmjenama u nazivima naseljenih mjesta u određenim općinama ("Službeni list SRBiH 24/86, 33/90, 32/91 i FBiH" br.14/04)
- Pravilnik o evidenciji o javnim putevima i objektima na njima, kao i o tehničkim podacima za te puteve (Sl.I. SFRJ br. 52/83)
- Pravilnik o saobraćajnim znakovima na putevima ("Službeni list SFRJ", br 48/81, 59/81 i 17/85)
- Uputstvo o jedinstvenom načinu obračuna za povrat sredstava što se plaćaju pri registraciji motornih vozila (Sl. Novine FBiH 48/03)
- Uputstvo za povrat sredstava koja se plaćaju pri registraciji motornih i priključnih vozila
- Pravilnik o postavljanju reklama i drugih natpisa pored javnih cesta ("Sl. list SRBiH" br.2/76 i 1/77, FMPK broj: 01-050-212-1/77 od 06.02.1997. god.)
- Pravilnik o postavljanju znakova informacija na cestama i naknada za ceste (Sl. Novine FBiH 52/02)
- Pravilnik o vanrednim prevozima ("Sl. list SRBiH" br.40/75)
- Pravilnik o utvrđivanju uslova za obavljanje vanrednog prijevoza i visinu naknade za vanrednu upotrebu cesta (SL.novine FBiH 52/02, 20/03 i 49/03)
- Odluka o o visini plaćanja naknade za korištenje zemljišta u putnom pojasu, naknada za postavljanje natpisa na cestovnom pojasu, kao i naknada za vanrednu upotrebu magistralne ceste (vanredni prevoz), ("Službene novine FBiH" br.14/97)
- Odluka o visini i načinu plaćanja naknade za korišćenje zemljišta u cestovnom pojasu i drugog zemljišta koje pripada javnim cestama (Sl. Novine FBiH 52/02 i 4/05)
- Odluka o posebnom ograničenju saobraćaja za motorna vozila (u zimskim uvjetima), ("Službeni list SRBiH" br.40/75)
- Pravilnik o kategorizaciji autobuskih stanica ("Sl. glasnik RS", broj 23/00-581)
- Pravilnik o saobraćajnim znakovima na putevima – nacrt
- Uredba o regulisanju visine naknade za korišćenje zemljišta koje pripada putu ("Službeni glasnik RS", broj 19/99-458)
- Uredba o regulisanju visine naknada za vanredne prevoze na putevima RS ("S.g. RS" br.: 19/99-458 i 33/03-1)
- Uredba o regulisanju visine naknade za lokaciju i izgradnju objekata u zaštitnom pojasu puta, koji se priključuje na magistralne ili regionalne puteve. ("S.g. RS" br.: 19/99-460)

- Uredba o regulisanju visine naknade za postavljanje natpisa u zaštitnom pojasu puta ("S.g. RS" br.: 19/99-461)
 - Odluka o visini godišnje naknade za puteve, koja se plaća pri registraciji vozila na motorni pogon i raspodjeli sredstava od te naknade između Direkcije za puteve i nadležnog organa koji upravlja putevima ("S.g. RS" br.: 26/98-689 i 1/02-8)
 - Odluka o vršenju kontrole naplate naknade za puteve koja se plaća pri registraciji motornih i priključnih vozila ("S.g. RS" br.: 26/98 i 1/2; 37/03-3)
 - Rješenje o godišnjoj naknadi koja se plaća pri registraciji motornih vozila (Sl.novine FBiH 8/96)
 - Mjerila za utvrđivanje prekomjerne upotrebe javne ceste (Sl. Novine FBiH 52/02)
- Prostorni plan Bosne i Hercegovine za period od 1981. do 2000. godine (prečišćeni tekst) 15/89-389

Navodimo neke značajne definicije i druge pasuse iz važećeg zakonodavstva:

Zakon o osnovama sigurnosti prometa na cestama u Bosni i Hercegovini (nacrt)

Poglavlje II – Ceste, od čl. 10 do 23.

Zakon o cestama Federacije BiH

Poglavlje II. – Upravljanje cestama

10. član

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Osnivač) osniva Direkciju cesta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Direkcija cesta).

Direkcija cesta je jedini menadžer magistralne cestovne infrastrukture u Federaciji.

Predmet poslovanja Direkcije cesta je: osiguranje materijalnih i drugih uvjeta za održavanje, zaštitu, rekonstrukciju, izgradnju i upravljanje **magistralnim javnim cestama**, te osiguranje tehničko-tehnološkog jedinstva sistema javnih cesta.

35. član

Nadležni kantonalni organi vrše održavanje, zaštitu, rekonstrukciju, izgradnju i upravljanje **regionalnim i lokalnim cestama**, te osiguranje tehničko-tehnološkog jedinstva sistema javnih cesta.

57. član

Poslovi upravljanja autocestama i cestovnim objektima za čiju se upotrebu plaća cestarina, u smislu ovog zakona su:

1. građenje autocesta i objekata sa naplatom;
2. redovno i vanredno održavanje autocesta i objekata s naplatom;
3. izrada stručnih podloga za pripremu i dodjelu koncesije;
4. davanje u zakup pratećih objekata ili lokacije za pružanje usluga korisnicima autoceste;
5. nadzor nad korištenjem i upravljanjem autoceste i objekata s naplatom;
6. stručno-tehnički nadzor nad građenjem autocesta i objekata s naplatom.

IV - ZAŠTITA CESTA I UVJETI OBAVLJANJA PROMETA NA CESTAMA

Članovi od 59 do 84

Član 83.

Ovim zakonom Federalno ministarstvo prometa i komunikacija prenosi javno ovlaštenje na Direkciju cesta.

Direkcija cesta, odnosno nadležni kantonalni organ u upravnom postupku donose rješenja kada izdaju:

- odobrenja za vanredni prijevoz iz člana 60. ovog zakona,
- odobrenje za izgradnju priključka odnosno prilaza na javnu cestu iz člana 66. ovog zakona,
- posebne uvjete za izgradnju objekata i instalacija iz člana 68. ovog zakona,
- saglasnost za radnje i aktivnosti na javnoj cesti i njenom zaštitnom pojasu iz člana 64. ovog zakona,
- odobrenje za postavljanje znakova informacija iz člana 81. ovog zakona.

Protiv upravnih akata iz stava 1. ovog člana može se podnijeti žalba federalnom ministru prometa i komunikacija odnosno nadležnom kantonalnom ministru.

V - FINANSIRANJE JAVNIH CESTA

Član 85.

Finansijska sredstva za održavanje, zaštitu, obnovu, rekonstrukciju i izgradnju javnih cesta osiguravaju se:

1. godišnjim naknadama za upotrebu cesta što se plaćaju pri registraciji za motorna i priključna vozila, kao i zaprežna kola;
2. naknadama za ceste iz maloprodajne cijene nafte i naftnih derivata;
3. posebnim naknadama za upotrebu javnih cesta, autocesta i određenih objekata na cestama (most, vijadukt, tunel i sl.);
4. naknadama za ceste na inozemna motorna i priključna vozila;
5. posebnim naknadama za službu "Pomoć - informacije na cestama"
6. naknadama za ceste što se plaćaju za vanrednu upotrebu javnih cesta (vanredni prijevoz);
7. naknadama za ceste što se plaćaju za prekomjernu upotrebu javnih cesta zbog opterećenja i učestalosti vozila;
8. naknadama za korištenje cestovnog zemljišta
9. naknadama za korištenje objekata na osnovu dobivene koncesije;
10. donatorskim sredstvima;
11. sredstvima domaćih i stranih ulagača;
12. sredstvima ostvarenim od pratećih djelatnosti;
13. kreditnim sredstvima iz domaćih i inozemnih izvora;
14. sredstvima federalnog budžeta i budžeta kantona;
15. sredstvima međunarodnih organizacija (SFOR i dr.);
16. drugim sredstvima osiguranim po posebnim propisima.

Specifičnosti oko godišnjih naknada definisane su u članovima do 93.

Zakon o javnim putevima Republike Srpske

(navodimo samo one odredbe koje se znatno razlikuju od gore navedenih)

Članovi 10 i 11.

Upravljanje, građenje, održavanje i zaštitu mreže magistralnih i regionalnih puteva vrši Javno preduzeće »Putevi Republike Srpske«.

Upravljanje, građenje, održavanje i zaštitu mreže auto puteva vrši Javno preduzeće »Auto putevi Republike Srpske«.

16. član

Predmet poslovanja Javnog preduzeća Republike Srpske je:

1. operativni poslovi ostvarenja tehničko-tehnološkog jedinstva mreže magistralnih i regionalnih puteva prema usvojenoj strategiji, kroz prostorna, saobraćajna, tehnička i ekonomска istraživanja i analize;
2. priprema i predlaže godišnje i srednjoročne planove za održavanje, zaštitu, rekonstrukciju i izgradnju magistralnih i regionalnih puteva i objekta na njima;
3. organizacija planiranja i projektovanja kao i izgradnje magistralnih i regionalnih puteva;
4. organizuje finansiranje, izgradnju, rekonstrukciju, održavanje i zaštitu
5. vođenje jedinstvene baze podataka o putevima i katastra objekata;
6. obavlještanje javnosti o stanju prohodnosti magistralnih i regionalnih puteva, vanrednim događajima, kao i meteorološkim uslovima značajnim za bezbjednost odvijanja saobraćaja;
7. organizuje i sprovodi projekte zaštite okoline od uticaja saobraćaja na putevima;
8. preduzima mjere i aktivnosti na unapređenju bezbjednosti saobraćaja na putevima;
9. praćenje saobraćajnog opterećenja i saobraćajnih tokova na javnim putevima;
10. ostali poslovi upravljanja

Poglavlje V. od 37. do 52. člana govori o »zaštiti javnih puteva«

37. član

Pod zaštitom javnih puteva u smislu ovog zakona podrazumijeva se:

1. zaštita od oštećenja trupa puta
2. zaštita putnih, građevinskih objekata i opreme javnog puta
3. zaštita saobraćajne signalizacije
4. zaštita opreme puta i drugih objekata koji služe putu
5. kontrola težine, osovinskog opterećenja i dimenzija vozila i tereta prilikom obavljanja vanrednog prevoza
6. sprečavanje bespravne izgradnje u trupu i zaštitnom pojasu javnog puta
7. obavlještanje korisnika javnih puteva o stanju i prohodnosti

Pravilnik o saobraćajnim znakovima na putevima (nacrt)

S obzirom da pravilnik o saobraćajnim znakovima detaljno ne određuje turističku i drugu obavlještajnu signalizaciju, predlaže se posebna uputstva koja se odnose na postavljanje navedenih znakova, kao i na oglašavanje uz putevime kao poseban problem današnjeg vremena.

1.2 UPOTRIJEBA POJMOVA

Upravljач puteva: Institucija, koja je po Zakonu o javnim putevima nadležna za upravljanje javnim putevima

Projektni uslovi: uslovi koji se odnose na pripremu projektne dokumentacije, određuje ih ovlašteni organ za izdavanje saglasnosti na osnovu uslova postavljenih u izvođačkom aktu prostornog planiranja kao i na osnovu zakona i propisa;

Saglasnost: saglasnost izdaje ovlašteni organ za izdavanje saglasnosti, kojom potvrđuje da je projektna dokumentacija u skladu sa uslovima koje je navedeni organ prethodno postavio.

2 PUTNA ADMINISTRACIJA

Uopšteno govoreći, putna administracija odnosno upravljanje putevima predstavlja usko specijalizovano stručno područje koje povezuje funkciju vlasništva puta sa funkcijom izvođenja zadataka u sklopu izgradnje, održavanja i zaštite puteva.

Za uspješno upravljanje putevima veoma je bitno imati na raspolaganju sve podatke koji omogućavaju realizaciju postavljenih ciljeva sistema gospodarenja putevima kao i procjenu mogućih alternativa održavanja i zaštite puteva kao osnova za racionalno planiranje izvođenja radova.

Osnovu za raspodjelu obaveza koje se odnose na upravljanje putevima predstavlja odgovarajuća kategorizacija javnih puteva.

Nekategorisani putevi se smatraju privatnim putevima na koje se ne primjenjuju propisi koji se odnose na puteve i bezbjednost saobraćaja. Upravljanje i održavanje navedenih puteva vrše njihovi vlasnici. To znači, da može put i zatvoriti za saobraćaj ili staviti na njega saobraćajni znak »vozite na vlastitu odgovornost«.

Ako se nekategorisani put stavi u javnu upotrebu (primjer zatvorenih tgovačkih centara) onda na putevima unutar takvih područja važi zakon o saobraćajnoj bezbjednosti a ne i zakon o javnim putevima. Takva zaokružena jedinica može biti po noći i zatvorena sa rampom.

Osnovni zadaci organa ovlaštenog za upravljanje javnim putevima su:

- nadzor nad stanjem puteva
- nadzor nad saobraćajnim uređenjem puteva
- izvođenje postupaka javnog nadmetanja za radove na gospodarenju puteva
- prikupljanje godišnje naknade za korištenje puteva i putnog zemljišta i drugih naknada i prihoda Zakona i javnih putevima
- ekspropriacija za javne puteve
- analizira prihode i pokreće inicijativu za povećanje prihoda
- obezbjeđenje redovnog vođenja zemljišno-knjižnih podataka o putevima; otkupljivanje zemljišta i plaćanje nadoknade u slučaju ranijih neizmirenih obaveza prema vlasniku nepokretnosti na koje je uticala izgradnja puta
- osiguranje puteva
- tehničko-strateški i razvojni zadaci
- istraživanja i razvoj
- priprema raznih studija
- priprema planova razvoja i održavanja puteva
- organizacija revizije projektne dokumentacije
- prikupljanje podataka i vođenje evidencije u skladu sa propisima; brojanje saobraćaja; arhiviranje projekata izvedenog stanja i druge dokumentacije koja se odnosi na upravljanje putevima; pregledi objekata (redovni, povremeni i glavni); pregledi puteva (periodični, nakon otapanja snijega, itd.); nabavka i održavanje opreme potrebne za mjerjenje i kontrolu puteva, te izvođenje kontrolnih ispitivanja i mjerjenja;
- obavještavanje javnosti o stanju na putevima i odvijanju saobraćaja na putevima
- izdavanje dozvola i saglasnosti prema propisima za zaštitu puteva i bezbjednost saobraćaja
- priprema stručnih osnova za izradu smjernica i tehničkih specifikacija za projektovanje, građenje i održavanje puteva
- učešće u međunarodnim organizacijama i projektima

- stručni zadaci za izvođenje upravnih zadataka.

Upravljač puteva mora nužno prikupljati veliku količinu podataka. Zadatak osoblja Upravljača koje je zaposleno na prikupljanju podataka je, da pruži podršku organima upravljanja prilikom donošenja odluka kao i da poveća produktivnost.

Ključ efikasnosti informacionog sistema Upravljača puteva je u referentnoj strukturi lokacija, koja korisniku omogućava da pronađe vrijeme i mjesto za svaki podatak. Na primjer, informacioni sistem puteva sadrži podatke o konfiguraciji putne mreže (prema funkcionalnoj i upravnoj kategorizaciji), o susjednim područjima, fizičkim karakteristikama putnih veza, o kolovoznim konstrukcijama, zgradama, saobraćaju, saobraćajnim nesrećama, primjenjenim mjerama, kao i druge elemente neophodne za upravljanje putevima; ove informacije se redovno mijenjaju i ažuriraju. Međutim, navedeni podaci ne bi bili optimalno upotrebljivi, ukoliko se ne bi mogli tačno odrediti u vremenu i prostoru.

Informacioni sistem obično služi višenamjenskim ciljevima Upravljača puteva, npr. potrebama planiranja i ulaganja u puteve, potrebama regionalnih uprava u pogledu organizacije redovnog održavanja. Ovakva složenost višenamjenskih ciljeva takođe nameće više zahtjeva za informacioni sistem. Za posebne potrebe na raspolaganju je širok izbor sistema, koji obuhvataju i programsku opremu i uređaje. Dobri informacioni sistemi korisniku omogućavaju prijatan način unošenja i traženja podataka, kao i razvrstavanje i organizovanje svih vrsta podataka koje korisnik prikuplja ili prati

Rezultati dobro uređenog sistema upravljanja putevima mogu se vidjeti u primjerenom održavanju putne mreže, a naročito utiču na:

- nivo usluga odnosno stanje na putevima
- razvoj područja, socijalno-ekonomske faktore, troškove korisnika puta
- nivo bezbjednosti saobraćaja kao i troškove saobraćajnih nesreća
- degradaciju okoline
- troškove upravljanja putevima (veća vrijednost investiranih finansijskih sredstava i niža vrijednost troškova održavanja).

Troškove lošeg upravljanja putevima i neprimjerenog finansiranja puteva snose uglavnom korisnici puteva.

Dalje u tekstu navodimo neke važnije zadatke iz oblasti upravljanja:

2.1 NADZOR NAD STANJEM PUTEVA

Nadzor prohodnosti i upotrebljivosti puteva jest u jednom djelu obuhvaćen u Pravilniku o održavanju javnih puteva. U tom poglavlju navodimo drugi aspekt, a to je onaj nadzor nad stanjem puteva, koji omogućava Upravljaču primjerno gospodarenje sa putevima u svojoj nadležnosti.

Praćenje stanja puteva se sastoji od postupaka pomoću kojih se utvrđuje kako se uslovi puta i njegova okolina tokom vremena mijenjaju (npr. povećanje oštećenja na kolovozu, klimatski uslovi, promjene u saobraćaju, mjere održavanja, itd.).

Dogovoren načini mjerjenja zavisni su od prakse u upravljanju, raspoložive mjerne i informacione tehnologije, kao i stručne sposobnosti osoblja kod Upravljača puteva. U savremenoj putnoj upravi mjerjenje stanja puteva se vrši pomoću brze, automatizovane opreme, pomoću koje se istovremeno mjeri nekoliko parametara, koji za lociranje mjernih postupaka u prostoru koriste sistem GPS (Global positioning system-sistem lociranja pomoću satelita).

Praćenje stanja različitih parametra može da se razlikuje prema tačnosti, učestalosti, količine prikupljenih podataka, dijelova putne mreže koje obuhvata, predviđene upotrebe podataka, nivoa automatizacije, podrške bazi podataka i mogućnosti prenošenja podataka za donošenje odluka u politici i planiranju.

Prikupljeni podaci su namjenjeni za prethodna ispitivanja i studije, upotrebu u optimizaciji metoda, projektovanje i izvođenje radova na održavanju i sanaciji.

Najznačajniji podaci o stanju putne mreže, koji omogućavaju izradu analize o procjeni stanja, koja je neophodna za gospodarenje putevima su:

- podaci o stanju kolovoza:
 - redovni i sezonski pregledi
 - oštećenja (vizuelna ocjena stanja: pukotine, pohabanost, udarne rupe, zakrpljenost, kolotrazi, stanje spojeva na betonskom kolovozu) – metoda MSI
 - trenje – koeficijent trenja
 - uzdužna i poprečna ravnost, bučnost, osvjetljenje
 - nosivost
 - preostali vijek trajanja
- podaci o stanju objekata za premoščavanje (mostova, viadukta, podvožnjaka, nadvožnjaka, tunela i galerija,...):
 - podaci o tehničkim elementima
 - podaci o redovnim i glavnim pregledima
- podaci o stanju potpornih konstrukcija:
 - podaci o tehničkim elementima
 - podaci o redovnim i glavnim pregledima
- podaci o stanju opreme i signalizacije
- podaci o tehničkim elementima puta (geometrija, odvodnjavanje, kosine,...) i sporednim aktivnostima (servisne površine, zahvati u putnom pojusu, itd.)
- podaci o saobraćaju i saobraćajnom radu
- podaci o ulaganjima u puteve

Nadzor nad stanjem puteva se vrši putem izvođenja:

- tekućih pregleda
- redovnih pregleda
- vanrednih pregleda

Upravljač puteva može pod-ugovoriti izvođenje radova pregledanja i mjerena sa drugim organizacijama koje posjeduju stručno osoblje i opremu za izvođenje navedenih radova.

V ovom poglavlju nije obuhvaćen nadzor nad neprovođenjem zakona i pravilnika iz oblasti cestogradnje i sigurnosti saobraćaja, jer je takozvani inspekcijski nadzor kao i policijski nadzor kao i sankcionisanje, obuhvaćeno u područnim propisima.

2.2 BAZA PODATAKA O PUTEVIMA

S obzirom na činjenicu da je »Pravilnik o evidenciji javnih putevima i objekata na njima, kao i o evidenciji tehničkih podataka za te puteve (Ur.I. SFRJ 52/83)« još na snazi u Bosni i Hercegovini, preporučujemo uvođenje novog pravilnika koji će se zasnivati na sljedećem:

2.2.1 Označavanje javnih puteva

Javni putevi se označavaju identifikacionim brojevima, u zavisnosti od kategorije puta, te se na osnovu identifikacionog broja puta lako može utvrditi i njegova kategorija.

Identifikacioni broj određenog javnog puta se određuje na osnovu iste odluke koja se primjenjuje za kategorizaciju puteva.

Navodimo primjer mogućeg označavanja puteva identifikacionim brojevima:

Kategorija javnih puteva	Identifikacioni broj javnog puta
Auto-put (AP)	A1 - A9
Brzi auto-put (sa više saobraćajnih traka) (BP)	H1 - H9
Magistralni put I. reda (M1)	1 - 99
Magistralni put II. reda (M2)	101 - 199
Regionalni put I. reda (R1)	201 - 399
Regionalni put II. reda (R2)	401 - 599
Regionalni put III. reda (R3)	601 - 999
Lokalni put (LP)	001xxx - 499xxx
Javne staze (JS)	501xxx - 999xxx
Glavna gradska ulica (GU)	001xxx - 499xxx
Sabirna gradska ulica (SU)	001xxx - 499xxx
Pristupna gradska ulica (PU)	001xxx - 499xxx

Javni putevi se mogu podijeliti na nekoliko dionica koje su razdvojene raskršćem dva ili više kategorisanih puteva, ili u izuzetnim slučajevima, nekom drugom karakterističnom razdjelnom tačkom (npr. državna granica, prelaz, željeznička stanica, raskrsnica sa nekategorisanim putem, itd.).

Dionice državnih puteva su označene četvorocifrenim brojevima. Označavanjem dionica brojevima stvara se mogućnost utvrđivanja vrste dionice i kategorije puta na osnovu broja dionice.

Dionice opštinskih puteva su označene šestocifrenim brojevima; prve tri cifre predstavljaju brojčanu oznaku opštine, druge dvije cifre označavaju opštinski put, dok posljedna cifra označava položaj dionice na navedenom putu.

Navodimo primjer mogućeg označavanja dionica brojevima:

Kategorija javnih puteva	Identifikacioni broj javnog puta
Auto-put (AP)	XXXX
Brzi auto-put (sa više saobraćajnih traka) (BP)	XXXX
Magistralni put I. reda (M1)	XXXX
Magistralni put II. reda (M2)	XXXX
Regionalni put I. reda (R1)	XXXX
Regionalni put II. reda (R2)	XXXX
Regionalni put III. reda (R3)	XXXX
Lokalni put (LP)	001xxx - 499xxx
Javne staze (JS)	501xxx - 999xxx
Glavna gradska ulica (GU)	001xxx - 499xxx
Sabirna gradska ulica (SU)	001xxx - 499xxx
Pristupna gradska ulica (PU)	001xxx - 499xxx

Dionice državnih puteva, kao i njihove identifikacione brojeve određuje Direkcija za puteve.

Dionice opštinskih puteva i njihove identifikacione brojeve određuje Direkcija za puteve u saradnji sa opštinskim vlastima.

Direkcija za puteve vodi register javnih puteva. Ujednačen sistem označavanja potrebno je obezbijediti na državnom nivou.

Stacionaža dionice javnog puta počinje sa km 0,000 u razdjelnoj tački između dvije dionice i povećava se u smjeru toka javnog puta, koji je utvrđen odlukom o kategorizaciji. Svaka naredna dionica javnog puta ponovo počinje sa stacionažom 0,000 km.

Stacionaža dionice javnog puta mora biti označena na terenu propisanim stacionažnim znakom (u skladu sa propisima o saobraćajnim znakovima), i to najmanje jedan na svakih 500 m. Na znaku mora biti napisana oznaka puta, broj dionice kao i tekući kilometar na datom mjestu.

Na granici između opština državni put mora biti obilježen znakom. U gornjem dijelu znaka treba da bude ispisano ime opštine u koju vozila ulaze na tom mjestu, a u donjem dijelu znaka treba da bude ispisana stacionaža puta na granici između opština. Ovi znakovi su potrebni za utvrđivanje organa koji je nadležan za upravljanje i održavanje puta.

Objekti na državnim putevima, čiji je čisti pravougani raspon 5 m ili veći, moraju biti obilježeni znakom koji sadrži identifikacioni broj puta, broj dionice, tekući kilometar na toj dionici, kao i vrstu i identifikacioni broj objekta. Direkcija za puteve određuje nazine i identifikacione brojeve objekata na državnim putevima.

2.2.2 Vođenje evidencije o javnim putevima i objektima; načini prikupljanja podataka

Baza podataka za sve javne puteve treba da sadrži sljedeće podatke o javnim putevima i objektima na istim:

- tehničke podatke o javnim putevima i objektima, uključujući:
 - tehničke podatke o javnim putevima;
 - tehničke podatke o objektima na javnim putevima;
- podatke o izdacima za javne puteve;
- podatke o upotrebi javnih puteva.

Direkcija za puteve mora da bude zadužena za vođenje cjelokupne baze podataka za sve javne puteve. To je potrebno prije svega zbog jedinstvenog načina podnošenja izvještaja za potrebe službenih statistika, te kao osnova za raspodjelu opština sredstava za održavanje puteva.

2.2.2.1 Baza tehničkih i drugih podataka o javnim putevima (baza podataka o putevima/cestama, BPP, BCP)

Baza podataka sadrži opisne, numeričke, grafičke, slikovne i druge podatke o javnim putevima i objektima na istim. Njena svrha je da obezbijedi:

- pregled stanja javnih puteva i objekata na istim;
- podatke potrebne za upravljanje, građenje, održavanje i zaštitu javnih puteva i saobraćaja na njima;
- podatke potrebne za službene statistike, upravnih organa i drugih ustanova i pojedinaca.

Baza podataka sadrži obavezne i preporučene podatke. Obavezni podaci se moraju prikupljati i unositi neprekidno, dok se preporučeni podaci mogu prikupljati neprekidno ili samo za posebne analize stanja puta i objekata na njima, kada su takve analize neophodne za izvođenje zadataka koji su navedeni u prva dva stava iz prethodnog paragrafa.

Unos podataka u bazu potrebno je vršiti na moderan, prije svega kompjuterizovan način, kako bi se obezbijedio brz pristup podacima, obrada, analiziranje i podnošenje izvještaja, u skladu sa namjenom njihove obrade ili analize.

Direkcija za puteve obezbeđuje softver za vođenje baze podataka. (Opštine imaju pravo na besplatno korištenje istog, ukoliko prethodno upute pismeni zahtjev)

Tehničke podatke o stanju novoizgrađenih javnih puteva i objekata na njima, kao i podatke o izmjeni navedenih puteva i objekata uslijed rekonstrukcije daje investitor ili osoba (pravna ili fizička) koju je investitor ovlastio da u njegovo ime daje navedene podatke.

Podaci se prikupljaju na osnovu projektne dokumentacije i projekta izvedenog stanja, osnovnih topografskih karata u razmjeri 1:5000 ili 1:10000 i drugih službenih kartografskih izvora, slikovnog materijala, filmova i video zapisa, posebnih mjerena i posebnih obrazaca o stanju javnih puteva i objekata na njima koje je odredila Direkcija za puteve.

Projekat izvedenog stanja predstavlja sastavni dio baze tehničkih podataka o javnim putevima i objektima na istim.

2.2.2.2 Sadržaj baze podataka; izvještavanje i raspolaganje podacima

Baza tehničkih podataka o javnim putevima mora da sadrži najmanje podatke koji su označeni kao obavezni (O) za određenu kategoriju puta, ali takođe može da sadrži i podatke koji su označeni kao preporučeni (P):

Podaci o državnim i opštinskim putevima	Kategorija javnog puta												
	AP	BP	M1	M2	R1	R2	R3	LP	JS	GU	SU	PU	
Oznaka puta	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Oznaka dionice	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Oznaka početka i kraja dionice	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Dužina dionice	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Vrsta dionice:													
- dionica puta,	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
- pristupni put;													
Dozvoljeno osno opterećenje:													
- u normalnim vremenskim uslovima,	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
- za vrijeme otapanja snijega;													
Minimalni svijetli profil puta:													
- širina,	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
- visina;													
Opštinske granice	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Granice između izvođača redovnog održavanja puta	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Granice demografski ili razvojno ugroženih područja	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Naselja (lokacija naselja, označena saobraćajnim znakom i broj stanovnika)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Kolovozna konstrukcija puta (dimenzije, vrste materijala, godina izgradnje/sanacije,...)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Horizontalne krivine	O	O	O	O	O	O	O	P	P	O	P	P	
Uzdužni tok puta (visinske kote nivelete)	O	O	O	O	O	O	O	P	P	O	P	P	
Propusti, mostovski i druge konstrukcije čiji je čisti pravougaoni raspon manji od 4.99 m (vrsta, lokacija, dimenzije, materijal)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Objekti za premoščavanje, tuneli, galerije i drugi objekti čiji čisti pravougaoni raspon iznosi 5.00 m ili više (vrsta, lokacija, dimenzije, materijal)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
PGDP (podaci o redovnom i povremenom brojanju saobraćaja, ankete,...)	O	O	O	O	O	O	O	P	P	O	P	P	
Broj voznih traka	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Širina voznih traka	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Vozne trake za spori saobraćaj	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Vozne trake za ubrzavanje	O	O	O	O	P	P	P	P	P	O	P	P	
Vozne trake za usporavanje vozila	O	O	O	O	P	P	P	P	P	O	P	P	
Posebne trake:													
- trake za pravilno zaustavljanje vozila,	O	O	O	O	O	O	O	O	O	P	O	O	O
- trake za parkiranje,	O	O	O	O	O	O	O	O	O	P	O	O	O
- trake za bicikliste,	-	-	O	O	O	O	O	O	O	P	O	O	O
- trake za pješake;	-	-	O	O	O	O	O	O	O	P	O	O	O
Razdjelne trake	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O

Podaci o državnim i opštinskim putevima	Kategorija javnog puta												
	AP	BP	M1	M2	R1	R2	R3	LP	JS	GU	SU	PU	
Ivične trake	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Bankina (lokacija, dimenzije, zastor)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Staze za bicikliste (širina, dužina, lokacija, zastor)	-	-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Trotoari (širina, lokacija, zastor)	-	-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Pješačka ostrva	-	-	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Objekti za odvodnju meteorne vode sa puta (prema vrsti odvodnje)	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Autobuske stanice i terminali (na kolovozu ili pored kolovoza)	-	-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Raskrsnice (po vrsti i opremi raskrsnice)	-	-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Ukrštanja (po vrsti ukrštanja i saobraćajnici)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Priključni put (javni put, nekategorisani put, pristupni)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Saobraćajna signalizacija (horizontalna signalizacija, saobraćajni znakovi, turistički znakovi, druga obavještajna signalizacija, ostala sredstva i uređaji)	O	O	O	O	O	O	P	P	P	O	P	P	
Putna oprema (razdjeljni smjerokazi, stubići za snijeg, ogledala, rampe na željezničkim prelazima, odbojne i druge ograde, itd.)	O	O	O	O	O	O	P	P	P	O	P	P	
Objekti za vaganje vozila	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Oprema na putevima i uređenja na putevima za zaštitu od snježnih lavina, snježnih nanosa, buke, zasljepljivanja, jakog vjetra, poplava, itd.	O	O	O	O	O	O	P	P	P	O	P	P	
Potpore i noseće konstrukcije (lokacija, vrste, dimenzije, materijal)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Zimska služba (prioritet čišćenja snijega, snježne lavine, snježni nanosi, poledica, ukupna visina snježnog pokrivača, učestalost, itd.)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Zaštita javnih puteva (izdata dozvoljenja, saglasnosti i mišljenja koja se odnose na zaštitu puta)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Obaveze (naknade) susjedima (odvodnjavanje, postavljanje zaštite puta, itd.)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
Pregledna zaustavna razdaljina	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Kosine puta	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Putni pojasi	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Polje preglednosti (pregledni trougao, pregledna berma) i obaveze prema susjedima	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Preglednost puta veća od 450 m izkazana kao procenat dužine dionice	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Opskrbne stanice na putu (prateći i uslužni objekti)	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Komunalna infrastruktura u putu i duž puta (podzemna, vazdušna)	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Prosječna brzina vožnje	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	
Oprema na putevima i uređenja na putevima (telekomunikaciona i elektro oprema, oprema za regulisanje i kontrolu saobraćaja, oprema za daljinsko obavještavanje, objekti i oprema za naplatu putarine, itd.)	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	

Baza podataka za objekte za premoščavanje, tunele i galerije sa čistim pravougaonim rasponom od 5 m ili više treba da sadrži najmanje sljedeće:

- podatke iz tabele;
- podatke o arhivi investicione, projektne i druge dokumentacije;
- osnovnu topografsku kartu koja obuhvata put na kojem se konstrukcija nalazi;
- izvještaje o sanaciji konstrukcije;
- izvještaje o pregledima konstrukcije, na obrascima koje je odredila Direkcija za puteve;
- podatke o mogućnosti obilaska objekta u slučaju rušenja.

Podaci o objektima na državnim i opštinskim putevima	Kategorija javnog puta												
	AP	BP	M1	M2	R1	R2	R3	LP	JS	GU	SU	PU	
Identifikacioni broj objekta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Identifikacioni broj puta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Identifikacioni broj dionice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stacionaža početka objekta na dionici	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ime mjesta u kojem se objekat nalazi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Naziv prepreke koja se premoščava (vodotok, dolina, željeznična, saobraćajnica itd.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vrsta objekta (most, vijadukt, podvožnjak, nadvožnjak, tunel, itd.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vrsta noseće konstrukcije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Materijal noseće konstrukcije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ugao ukrštanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Čist pravougaoni raspon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Raspon u smjeru stacionaže	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Broj otvora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Širina kolovoza i trotoara	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina izgradnje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina rekonstrukcije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina sanacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nosivost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opština u kojoj se objekat nalazi (ili početna stacionaža ukoliko objekat prelazi opštinske granice)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mogućnost obilaska, ukoliko je objekat uništen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Baza podataka za objekte na državnim i opštinskim putevima čiji čisti pravougaoni raspon iznosi najmanje 3.00 m ali ne više od 5.00 m treba da sadrži najmanje:

- podatke iz tabele
- podatke o arhivi investicione, projektne i druge dokumentacije;
- podatke o mogućnosti obilaska objekta.

Baza podataka o kolovoznim konstrukcijama mora sadržati najmanje:

- Br. puta
- Br. dionice
- Stacionaža početka (m) - svake promjene
- Stacionaža kraja (m) - svake promjene
- Funkcija (sloj) - šifrant
- Sastav ugrađenog materiala - šifrant
- Frakcije silikatnih čestica
- Vezivo
- Debljina cm
- Vrsta gradnje - šifrant
- Datum ugradnje
- Lokacija (vrsta saobraćajne trake) - šifrant

Pored navedenog potrebno je kod novoizgrađene kolovozne konstrukcije ili obnove iste, izvesti nulto mjerjenje nosivosti.

Baza podataka o stanju kolovoznih konstrukcija zavisi od vrste mjernih sredstava i načina mjerjenja oštećenja. Upravljač puteva definira vrste oštećenja, koje će se mjeriti u projektnom zadatku. Izvođač mjerjenja dužan je dostaviti pismenu i elektronsku verziju izmijerenih podataka i to sva merenja ili na homogenim dionicama prema kriterijumima iz projektnog zadatka.

Baza podataka o saobraćajnim nesrećama po pravilu vodi Policija.

Policija i Direkcija za puteve trebali bi sinhronizirati zapisnik o saobraćanoj nesreći u djelu, gdje se navodi lokacija (br. puta, br. dionice, stacionaža).

Jedinice za izvještavanje moraju dostaviti izvještaj o novim i rekonstruisanim javnim putevima i objektima na istim odmah nakon tehničkog prijema ili prije puštanja saobraćaja na novi ili rekonstruisani javni put i objekte na istom.

Jedinice za izvještavanje moraju, najkasnije 30 dana nakon završetka radova, na zahtjevanim obrascima dostaviti podatke o promjenama stanja javnih puteva i objekata na njima koje su nastale kao rezultat sanacije ili redovnog održavanja ili kao rezultat drugih mjera.

Podaci o stanju puteva i objekata na njima, koji se prikupljaju na osnovu posebnih mjerjenja, moraju se dostaviti odmah po završetku mjerjenja ili nakon obrade podataka dobijenih mjerjenjem.

Ukoliko Direkcija za puteve, opštinska uprava ili koncesionar izdaju naloge u vezi sa prikupljanjem svih ili dijela podataka za bazu podataka o putevima izvođaču redovnog održavanja javnih puteva, ili drugoj stručno sposobljenoj organizaciji ili instituciji, obim, te načini prikupljanja, čuvanja i zaštite podataka, kao i rokovi dostavljanja podataka i ispunjavanja drugih obaveza biće utvrđeni ugovorom u skladu sa odredbama pravilnika. Direkcija za puteve obezbeđuje softver potreban za prikupljanje i čuvanje onih podataka koje je moguće čuvati u računaru.

Za potrebe sveobuhvatnog gospodarenja putevima organ koji je zadužen za upravljanje mora vršiti stalne monitoringe pojedinih dijelova puta i objekata na njima, ili monitoringe cjelokupne putne mreže.

Način monitoringa (sadržaj i učestalost, izvođač i oprema) određuje organ uprave na osnovu interne odluke, ukoliko ne postoji drugi propis. Na taj način se u nekoliko godina može prikupiti dovoljno podataka potrebnih za stručan model upravljanja putevima.

Značajne su sljedeće vrste stalnog monitoringa (nadgledavanja):

- Vizuelna ocjena stanja kolovoza
- Geotehnička i hidrogeološka opažanja
- Monitoring područja pored puta (kosina)
- Monitoring opreme (ograda za sprečavanje prodora buke, odbojne ograde i zaštitne ograde)
- Monitoring odpadnih voda
- Redovni godišnji pregledi u okviru redovnog održavanja

2.2.2.3 Baza podataka o ulaganjima u javne puteve

Vođenje evidencije o ulaganjima u puteve je, između ostalog zahtijevano Odlukom Vijeća EEZ 1108/70, od 4. juna 1970, o uvođenju računovodstvenog sistema za infrastrukturne troškove u oblasti željezničkog, putnog i vodenog saobraćaja, kao i Odlukom broj 2598 za implementaciju Odluke broj 1108/70, kojom se detaljno utvrđuje sadržaj računa iz Priloga I. Odluke. Stoga je uvođenje takve baze podataka poželjno odmah, u cilju približavanja ulasku u EU.

Baza podataka o troškovima javnih puteva treba da sadrži sljedeće podatke:

1. Investicione troškove, podijeljene na:
 - troškove izgradnje;
 - troškove sanacije.
2. Tekuće troškove, podijeljene na:
 1. troškove redovnog održavanja;
 2. troškove upravljanja.
3. Troškove policijske kontrole saobraćaja;
4. Opšte troškove (troškove upravljanja, rada, inspekcije).

Potrebno je naznačiti načine, rokove i zahtjeve za podnošenje izvještaja.

Nekoliko definicija:

Investicioni troškovi obuhvataju sve troškove koji se odnose na izgradnju i sanaciju (investiciono održavanje) puteva i dijelova puta, uključujući nepredviđene troškove i troškove istraživanja za navedene radove koji zadržavaju ili uvečavaju vrijednost puteva. Ovi troškovi obuhvataju sve troškove radne snage, proizvoda i usluga treće strane koji se odnose na izgradnju i investiciono održavanje puteva. Međutim, rate za otplaćivanje namjenskih kredita, kao i kamate na navedeni kredit za izgradnju i investiciono održavanje su isključene iz investicionih troškova i vode se posebno.

Tekući troškovi obuhvataju sve troškove redovnog održavanja i upravljanja putevima kao što su: redovno ljetno i zimsko održavanje, obnavljanje saobraćajne opreme i signalizacije, naprave za odvodnju vode, manje opravke zidova, krpanje, zaljevanje pukotina i pukotina, itd. Obuhvataju troškove radne snage, proizvoda i usluga treće strane koji se odnose na redovno održavanje i upravljanje putevima. Rate za otplaćivanje kredita kao i kamate na kredit za redovno održavanje i upravljanje putevima nisu uključene u tekuće troškove.

Za državne puteve investicioni i tekući troškovi se obračunavaju posebno za dionice pojedinih kategorija državnih puteva. Takođe, obračun se vrši posebno za dijelove puteva koji se nalaze u naseljenim mjestima i dijelove puteva izvan naseljenih mjesta.

Opšti troškovi obuhvataju zajedničke troškove subjekata koji su angažovani na upravljanju, stručnoj kontroli i inspekciji puteva. Opšti troškovi takođe obuhvataju sve troškove koji se ne odnose direktno na izgradnju, održavanje ili upravljanje putevima, kao i sve opšte administrativne troškove i troškove plata.

Ovi podaci se zbirno navode u vidu godišnjih iznosa, koji obuhvataju sve troškove koji su obično podijeljeni po kategorijama puteva.

Troškovi policijske kontrole saobraćaja obuhvataju zajedničke troškove policijskih usluga do kojih je došlo prilikom vršenja kontrole saobraćaja, kao i troškove radne snage, opreme i vozila. Ovi troškovi mogu takođe da obuhvate troškove relevantnog ministarstva, ukoliko se odnose na navedene naloge za kontrolu saobraćaja. Evidenciju može voditi i Policija.

U **prilogu 1** navodimo primjer obrazaca za izradu izvještaja o ulaganjima u puteve.

2.2.2.4 Baza podataka o upotrebi javnih puteva

Ova baza treba da sadrži podatke o saobraćaju po vrstama motornih vozila na onim dijelovima dionica državnih puteva koji se nalaze izvan naseljenih mjesta.

Podatke treba prikupljati za izveden saobraćajni rad, izražen u milionima pređenih kilometara te godine, za sljedeće kategorije motornih vozila:

1. putnička vozila sa manje od 10 sjedišta;
2. laka dostavna vozila, čija maksimalna dozvoljena težina ne prelazi 3 t;
3. teretna vozila;
4. teretna vozila sa prikolicom;

5. tegljači sa poluprikolicom;
6. autobusi;
7. druga motorna vozila.

Primjer obrazaca za podnošenje izvještaja o saobraćajnom radu pojedinih vrsta motornih vozila na putevima, koji se nalaze izvan naseljenih područja nalazi se u **prilogu 2.**

2.2.3 Održavanje baze podataka

Za potrebe održavanja baze podataka o tehničkim elementima puta i objektima na njima, preporučuje se uvođenje jedinstvenih obrazaca za pripremu podataka. Navedeni obrasci, u skladu sa odgovarajućim propisima, mogu biti sastavni dio tenderske dokumentacije za izvođenje pojedinih mjera na putevima i objektima na njima.

Obrasci za evidentiranje stanja javnih puteva i objekata na njima se sastoje od obrazaca za evidentiranje sastavnih elemenata puta i njihovog položaja u prostoru kao i od obrazaca za evidentiranje sistema saobraćajne signalizacije i putne opreme.

Navodimo spisak mogućih obrazaca za evidentiranje sastavnih elemenata puta i njihovog položaja u prostoru:

- obrazac – pregledni uzdužni profil javnog puta (sa podacima najmanje o: geometriji puta, poprečnom profilu, objektima za odvodnju vode, naseljima uz put, i slično)
- obrazac – putni objekat raspona > 5,00 m
 - Uopšti podaci
 - Dimenzije i kolovozna konstrukcija
 - Nosivost
 - Što se premoščava
 - Konstrukcija
 - Dilatacije i ležišta
 - Hidroizolacija i odvodnja
 - Oprema
 - Inštalacije na objektu
 - Zahvati na objektu
 - Slike
 - obrazac – stanje utvrđeno pregledom putnog objekta
 - obrazac – izvještaj o sanaciji putnog objekta
- obrazac – mali putni objekat čiji raspon iznosi od 3,00 do 4,99 m (analogno kao prije)
- obrazac – potporne i noseće konstrukcije (min. tip konstrukcije, max. i min. visina, dužina, površina)
- obrazac za objekte za odvodnju: propusti, junci, rigole, ...
- obrazac – kosine (na. pr.: relief, nadm. visina, poprečan nagib, ekspozicija, matična osnova, prisutnost erozijskih procesa, opis vegetacije – površina, stanje, izvedeni zahvati, i slično)
- obrazac – kolovozne konstrukcije

Obrasci za evidentiranje saobraćajne signalizacije i putne opreme obuhvataju:

- obrazac – vertikalna signalizacija na javnom putu;
- obrazac – horizontalne uzdužne označke na javnom putu;
- obrazac – horizontalne poprečne označke na javnom putu;
- obrazac – oprema zaštite ograda na javnom putu;
- obrazac – oprema za zaštitu od buke
- obrazac – lokacija raskršća

- obrazac – raskršće – horizontalna signalizacija – uzdužne oznake
- obrazac – raskršće – horizontalna signalizacija – poprečne (ostale) oznake

Sadržaj i načini mjerena i evidentiranja podataka treba da budu navedeni u uputstvu za popunjavanje obrazaca.

2.3 GODIŠNJA NAKNADA ZA UPOTREBU PUTEVA

Godišnje naknade za upotrebu puteva su utvrđene Zakonom o javnim putevima i drugim pravnim oblicima izvedenim na toj osnovi. Tko i na koji način je dužan platiti godišnju naknadu za upotrebu puteva je istotako definisano u zakonu o javnim putevima.

Posebnim propisima se određuju tačni iznosi naknade.

Pored navedenog u zakonu o javnim putevima predlaže se i sledeće dopune:

Vlasnik motornog vozila ili prikolice obavezan je da plati godišnju naknadu za upotrebu puteva prije podnošenja zahtjeva za produženje saobraćajne dozvole. Naknada se plaća za period od 12 mjeseci.

Ukoliko je vozilo:

- prodato
- uništeno u saobraćajnoj nesreći ili
- ukradeno

može se izvršiti povrat srazmernog dijela godišnje naknade.

- Predlaže se nekoliko obrazaca za izvršavanje zadataka koji se odnose na prikupljanje godišnje naknade za upotrebu puteva koji se nalaze u **prilozima 3 i 4**

3 ZAŠTITA PUTEVA

Zaštita javnih puteva je područje koje se odnosi na:

- ograničenja upotrebe javnih puteva;
- pojam zaštićenog područja javnog puta, koje je određeno kako bi se spriječili štetni uticaji aktivnosti u području oko puta, na sam put i saobraćaj koji se na njemu odvija;
- polaganje podzemnih ili nadzemnih vodova, kablova ili postavljanje uređaja;
- radovi na putu (prekopavanje, potkopavanje kao i drugi radovi);
- radovi duž puta ili pored puta;
- vanredni prevozi i nadzor nad njima;
- izvođenje opskrbne djelatnosti duž puta;
- priključivanje na put;
- utvrđivanje zaštitnih šuma i bujica duž puta;
- izgradnja žičara iznad puta;
- eksploatacija kamenoloma duž puta;
- ograničenja aktivnosti izvan zaštićenog područja puta;
- zabrana ugrožavanja državnog puta i saobraćaja na njemu;
- dodirne površine na točkovima vozila;
- obaveza susjeda državnih puteva;

kao i na sprovođenje mjera koje se odnose na navedene oblasti, kao što su:

- izdavanje dozvola za zatvaranje puta;
- polje preglednosti;
- saobraćajni znakovi na putu;
- obavještavanje i oglašavanje duž puta;
- izvođenje aktivnosti duž puteva izvan naseljenih mjesta.

3.1 KONTROLA DIMENZIJA VOZILA I OSNOG OPTEREĆENJA

Kontrola (i mjerjenje) osnog opterećenja, ukupne mase, dimenzija teretnog vozila i težine u vožnji se vrše u svrhu gospodarenja putevima odnosno zaštite puteva od prekomjernog opterećivanja i time oštećivanja. Izvode ih, po pravilu, organizacije koje su osposobljenje za vršenje kontrole i mjerjenja, izvan upravnog organa ili izvan Upravljača puteva, pri čemu oprema koja se koristi može biti u vlasništvu Upravljača puteva ili organizacije koja je izvođač radova.

Kontrola osnog opterećenja i ukupne mase se vrši odgovarajućim vagama koje moraju imati certifikat. S obzirom da vaganje može da ima za posljedicu kaznenu odgovornost vozača ili prevoznika, oprema mora da ima važeće potvrde o usklađenosti sa propisima, izdate od strane nadležne kancelarije za standardizaciju i mjerjenje.

Organizacija koja izvodi mjerjenja dužna je da vage stalno održava u ispravnom stanju.

Kontrola dimenzija vozila se vrši upotrebom odgovarajućih metara (trakastog, teleskopskog, itd.), koji moraju biti baždareni od strane kancelarije za standardizaciju i mjerjenje.

Izvođač mjerjenja mora čuvati dokaze (certifikate) o ispravnosti korištene opreme.

Vaganje vozila u vožnji se vrši upotrebom odgovarajućeg sistema za vaganje u vožnji (WIM system), koji mora u skladu sa Evropskim specifikacijama za WIM mjerjenja (COST 323, verzija 3.0, 1999) ispunjavati postavljene uslove.

Kontrola (vaganje) se vrši na određenim (posebno izgrađenim) prostorijama za vaganje. Prostorije moraju moraju biti zaštićene (10 saobraćajnih kupa po ekipi).

Za vršenje kontrole izvođač treba da pripremi program vaganja (spisak lokacija, učestalost i trajanje vaganja), koji mora biti usklađen sa policijom. Obim rada i lokacija vaganja zavise od uslova puta, godišnjeg doba, vremenskih uslova i saradnje sa policijskim snagama.

Sankcioniranje nepoštivanja naredbi o dimenzijama vozila i ukupnih masa i isključivanje vozila iz prometa, definisano je u zakonu o putevima.

3.2 AKTIVNOSTI U ZAŠTITNOM POJASU JAVNOG PUTA ILI U PUTNOM POJASU

3.2.1 Saglasnost/dozvola u zaštitnom pojasu puta

U zaštitnom pojasu javnog puta postoje sljedeće aktivnosti:

- izgradnja komunalne infrastrukture duž ili preko javnog puta
- legalizacija postojećeg komunalnog voda ili drugih objekata
- postavljanje ograda
- izgradnja, rekonstrukcija ili uklanjanje zgrada (stambenih, poslovnih, benzinskih stanica, autobuskih stanica, itd.)
- izmjena predviđene namjene objekta, povećanje kapaciteta, itd.
- izgradnja ili rekonstrukcija puta ili priključnog puta
- saobraćajno uređenje

Faze izdavanja saglasnosti su sljedeće:

- projektni zahtjevi za pripremu projektne dokumentacije
- dopuna projektnih zahtjeva
- smjernice za pripremu prostorne dokumentacije
- mišljenje o/saglasnost na prostornu dokumentaciju
- saglasnost na projektna rješenja
- saglasnost/dozvola za izvođenje aktivnosti u zaštitnom pojasu puta
- popravna saglasnost (radi produženja roka)

Aktivnosti koje se odnose na izdavanje saglasnosti u zaštitnom pojasu puta i u putnom pojasu se izvode u sljedećim koracima:

- aktivnosti prije otpočinjanja upravnog postupka
- upravni postupak
- aktivnosti po završetku upravnog postupka.

3.2.1.1 Aktivnosti prije otpočinjanja upravnog postupka

Investitor može dobiti stručne podatke ili prethodne informacije i smjernice putem izvođenja sljedećih aktivnosti:

- komisijske posjete lokacije
- koordinacionih sastanaka
- javne rasprave
- obezbjeđenja stručnih smjernica
- revizije projektnih rješenja

Izvođenje ovih aktivnosti organizuju opštine, projektne organizacije ili investitori u saradnji sa stručnjacima Upravljača puteva. Upravljač puteva učestvuje kao budući organ koji će izdati saglasnost.

3.2.1.2 Upravni postupak

Za većinu aktivnosti u zaštitnom pojasu puta vodi se poseban upravni postupak, u skladu sa Zakonom o upravnom postupku.

Postupak se pokreće evidentiranjem zahtjeva u sjedištu Upravljača puteva.

Služba za izdavanje saglasnosti vrši provjeru podnesenog zahtjeva, kako bi utvrdila da li je potpun. Potpunim zahtjevom smatra se onaj koji sadrži sljedeće priloge:

- za dokumentaciju o prostornom planiranju: nacrti ili planske osnove – situacija, tekstualni dio, situacija toka saobraćaja, usklađenost sa planovima Upravljača puteva ili pravilima saobraćajnog sistema
- za lokacijsku ili projektnu dokumentaciju:
 - za autobuske stanice: lokacijska dokumentacija sa potvrdom o izvršenoj reviziji i izvještajem o izvršenom pregledu lokacije;
 - za druge objekte (trotoari, benzinske stanice, trgovinski objekti, itd.): lokacijska dokumentacija uključujući situaciju predviđenih objekata u razmjeri 1:500, potvrdu o izvršenoj reviziji, izjavu da neće doći do ulazeњa u gabarit javnog puta (za zahtjevne objekte);
 - za priključne puteve: lokacijska dokumentacija (urbanističko-tehnički uslovi) sa preglednom situacijom, situacija u razmjeri 1:500 ili 1:100, poprečni presjeci puta, za zahtjevno priključne puteve takođe potvrda o izvršenoj reviziji projektne dokumentacije;
 - za komunalne vodove: lokacijska dokumentacija sa preglednom situacijom, kojom se prikazuje kako vodovi tangiraju javni put, situacija sa predviđenim uzdužnim i poprečnim prekopima, navedena tačna lokacija (stacionaža puta);
 - za radeve izvan zaštićenog područja puta: lokacijska dokumentacija kojom se prikazuje ili opisuje uticaj predviđenih aktivnosti na javni put;
 - za sisteme nesaobraćajne signalizacije: kopija mape i zemljivo-knjizični izvadak, osnova boje znaka, dimenzije znaka i predviđeni sadržaj, navedena tačna lokacija (stacionaža puta), razlozi postavljanja znaka, saobraćajno opterećenje u okviru područja uticaja.
- Za izgradnju:
 - za autobusku stanicu: Projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD), Izvođački projekat (IP)-(revidovan);
 - za druge objekte:
 - u zaštitnom pojasu puta (benzinska stanica, trgovinski objekti, itd.): Projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD), Izvođački projekat (IP) sa mapom obaveznog saobraćajnog uređenja u razmjeri 1:500 ili 1:250;
 - u putnom pojasu (trotoari, pješački prelazi, oprema): Projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD), Izvođački projekat (IP)-(revidovan);
 - za priključne puteve: Projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD), Izvođački projekat (IP) - (revidovan za zahtjevno priključne puteve), za jednostavnije priključne puteve: situacija sa poprečnim presjecima puta, odvodnjavanje, kopija mape i zemljivo-knjizični izvadak, mapa saobraćajnog uređenja u razmjeri 1:500 ili 1:250;
 - za komunalne vodove: Projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD), Izvođački projekat (IP) sa navedenim poprečnim presjecima i stacionažom;

- za radove izvan zaštićenog područja puta: tekstualni dio sa slikom ili opisom kojim se objašnjava uticaj predviđenih radova na javni put;
- za sistem nesaobraćajne signalizacije: kopija mape i zemljишno-knjizični izvadak, osnova boje znaka, dimenzije znaka i predviđeni sadržaj, navedena tačna lokacija (stacionaža puta), razlozi postavljanja znaka, saobraćajno opterećenje u okviru područja uticaja.

Sljedeći korak je stručna procjena, gdje se uzima u obzir sljedeće:

- prikladnost tehničkih rješenja predviđenih aktivnosti sa aspekta bezbjednosti saobraćaja,
- prikladnost projektnih rješenja,
- usklađenost sa investicijama ili planovima Upravljača puteva,
- provjera lokacije predviđenih aktivnosti kao i postojećeg uređenja puta.

Lice koje vodi upravni postupak može samostalno izvršiti stručnu procjenu, ili može pozvati stručnjake iz područja predviđene aktivnosti da oni izvrše procjenu.

Po završetku postupka izdaje se pozitivna saglasnost ili dozvola.

Ukoliko se utvrdi da će predviđena aktivnost negativno uticati na postojeće ili planirano stanje puta ili da će prouzrokovati trajno ometanje saobraćaja, izdaje se negativna saglasnost/mišljenje.

3.2.1.3 Aktivnosti po završetku upravnog postupka

Upravljač puteva u svojstvu organa za izдавanje saglasnosti vrši nadzor kako bi se utvrdilo da li investitor (prije, za vrijeme ili nakon izgradnje) ispunjava uslove postavljene u saglasnosti ili dozvoli. Ove aktivnosti obuhvataju:

- pripremu nagodbe službenosti
- nadzor nad radovima u skladu sa uslovima postavljenim u saglasnosti ili dozvoli,
- tehnički pregled,
- izjavu o ispunjenju uslova.

U **prilozima 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11** navodimo primjere Zahtjeva za izdavanje saglasnosti kao i nekoliko uzoraka saglasnosti.

3.2.2 UPUTSTVA za postupke pri izdavanju saglasnosti za priključenje na javne puteve

Uputstva su namjenjena za upotrebu u postupcima izdavanja saglasnosti za priključenje na javni put i mogu biti korisna prilikom pripreme projektne dokumentacije za navedene priključke ako nisu u koliziji sa važećim zakonom o javnim putevima i pravilnikom o utvrđivanju uslova za projektovanje i izgradnju priključaka i prilaza, odnosno može biti osnova za dopunu pravilnika.

Namjena uputstava je kao pomoćni dokument svim službama i projektantima koji su uključeni u postupke rekonstrukcije postojećih priključaka na javne puteve kao i izgradnje novih.

Sa aspekta bezbjednosti saobraćaja, putni priključak, bilo da je postojeći ili novi predstavlja opasnu tačku; stoga je potrebno poštovati cjelokupno zakonodavstvo i tehničke propise koji se odnose na javne puteve i bezbjednost saobraćaja.

3.2.2.1 Opšte odredbe za uređenje priključka na javni put

Za utvrđivanje mogućnosti i uslova za izgradnju ili rekonstrukciju priključka na javni put, potrebno je provjeriti lokaciju na osnovu odgovarajuće projektne dokumentacije i ocjene postojećih i predviđenih saobraćajnih uslova.

Nove priključke nije dopušteno planirati ukoliko će znatno umanjiti kapacitet puta ili izmijeniti uređenje saobraćaja, te ugroziti stabilnost konstrukcijskih elemenata puta.

Planirano uređenje priključka potrebno je uskladiti sa sadašnjim i planiranim elementima javnog puta.

Prilikom projektovanja priključka potrebno je uzeti u obzir važeće propise. Ne smije se umanjiti horizontalna i vertikalna preglednost. Potrebno je obezbijediti odgovarajuće odvodnjavanje kako ne bi došlo do plavljenja javnog puta.

Potrebno je obezbijediti eventualno preuređenje komunalnih vodova u skladu sa saglasnostima.

Površinom priključka u području pojasa puta upravlja nadležni organ za upravljanje putevima.

Investitor priključka dužan je da obezbijedi saobraćajne znakove i putnu opremu.

U slučaju kasnije rekonstrukcije javnog puta, organi zaduženi za upravljanje priključkom ili vlasnik priključka obavezni su da izvrše rekonstrukciju priključka na svoj vlastiti trošak.

Po završetku izgradnje, investitor je dužan organu za upravljanje putevima predati projekat izvedenog stanja, kopiju upotrebnih dozvola kao i novu zemljišno-knjiznu situaciju.

3.2.2.2 Postupak izdavanja odobrenja

Odobrenje (saglasnost) za priključak na javni put se izdaje u skladu sa odredbama Zakona o putevima, Pravilnika o priključnim pitevima i Zakona o opštem upravnom postupku, uslijed mogućnosti konflikta privatnih i javnih interesa.

Postupak izdavanja odobrenja (saglasnosti) počinje danom podnošenja potpunog zahtjeva i registracijom zahtjeva.

Služba koja vodi postupak mora slijediti odredbe i uslove zakona.

U toku postupka izdavanja odobrenja potrebno je utvrditi tačno stanje razmjere na lokaciji priključka, te je potrebno poštovati sve tehničke činjenice koje su relevantne za utvrđivanje uslova u saglasnosti.

U toku postupka izdavanja dozvole, podnositelj zahtjeva može zahtijevati stručnu arbitražu koja se sastoji od ovlaštenog projektanta, organa zaduženog za održavanje i upravljanje putem.

3.2.2.3 Prostorno planiranje

Organ za upravljanje državnim putevima mora biti takođe i organ ovlašten za izdavanje saglasnosti u postupku ozakonjenja raznih vrsta prostorne dokumentacije (planovi i izvođački aktovi). U postupku prihvatanja navedenih zakona, organ za upravljanje državnim putevima određuje uslove za saglasnost na aktivnosti u zaštitnom pojusu javnog puta. Analogno važi za niži nivo upravljanja sa javnim putevima.

3.2.2.4 Zahtjev za izdavanje saglasnosti

Projektant može zahtijevati od Direkcije za puteve ili drugog nadležnog upravljača prethodne uslove koje treba da ispuni kako bi se zagarantovalo kasnije izdavanje saglasnosti na projektnu dokumentaciju.

Zahtjev za izdavanje saglasnosti za priključenje na javni put mora da sadrži sljedeće podatke:

- oznaku puta i broj dionice
- stacionažu lokacije na dionici
- podatke o lokaciji priključka
- podatke o investitoru i korisniku priključka
- namjenu upotrebe i ocjenu očekivanog saobraćaja
- podatke o zemljišnoj parceli (broj parcele i vlasnik)
- opis postojećeg stanja.

Za dobijanje uslova prije početka pripreme prostorne ili projektne dokumentacije, uz zahtjev je potrebno priložiti: idejno rješenje priključka sa saobraćajnim uređenjem u području do sljedeće raskrsnice. Takođe, potrebno je dodati i saobraćajno opterećenje.

Zahtjev za izdavanje građevinske dozvole mora da sadrži projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD) i izvođački projekat (IP), koji su pripremljeni u skladu sa propisima o projektovanju i sadržaju projektne dokumentacije.

Uz zahtjev za izdavanje saglasnosti na saobraćajno preuređenje priključka potrebno je priložiti odgovarajuću projektну dokumentaciju, sa mišljenjem ovlaštenog stručnjaka za saobraćajno planiranje.

Uz zahtjev za izdavanje saglasnosti za izgradnju autobuskih stanica i trotoara duž javnog puta potrebno je priložiti projekat za dobijanje građevinske dozvole (PGD) i izvođački projekat (IP), koji su pripremljeni u skladu sa propisima o projektovanju i sadržaju projektne dokumentacije. Takođe, potrebno je priložiti mišljenje relevantne opštinske komisije za saobraćajnu bezbjednost.

3.2.2.5 Postupak pripreme mišljenja, uslova i saglasnosti

Prilikom prijema i evidentiranja zahtjeva službenik mora da slijedi uslove i postupke koji su propisani Zakonom o opštem upravnom postupku. Službenik je obavezan da utvrdi da li je:

- zahtjev potpun, u skladu sa uputstvima, i
- projektno rješenje odgovarajuće.

Ukoliko se utvrdi da je projektno rješenje nepotpuno ili sa stručnog stanovišta neadekvatno, zahtjev može biti odbijen ili se podnosiocu zahtjeva može odobriti da u određenom vremenskom periodu dopuni zahtjev.

Ukoliko zahtjev sadrži svu potrebnu dokumentaciju, izvršava se provjera tačnosti podataka o lokaciji, a zatim se na osnovu eventualnog dobijanja stručnog mišljenja o vrsti priključka, taj razvrstava u jednu od sljedećih grupa (op.p.: predlog DDC):

- tip priključka A – državni put nema dodatnih traka, kolovoz priključnog puta je sa jednom ili sa dvije trake;
- tip priključka B – državni put nema dodatnih traka, na priključnom putu se nalazi ostrvo za usmjeravanje saobraćaja kako bi se poboljšala preglednost i olakšao prelazak pješaka;
- tip priključka C – državni put nema dodatnih traka za skretanje lijevo, sa saobraćajnim ostrvom ili smjerokaznim linijama;
- tip priključka D – priključenje na kružnu raskrsnicu;
- tip priključka E – priključenje sa kanalisanom raskrsnicom koja ima tri ili četiri kraka i semafor;
- tip priključka F – raskrsnica sa nadvožnjakom i podvožnjakom.

Za tip A provjerava se samo kapacitet i saobraćajna bezbjednost.

Za tip B potrebno je mišljenje ovlaštenog stručnjaka za saobraćajno planiranje.

Za sve ostale vrste priključaka potrebno je sljedeće:

- za fazu izdavanja dozvole za lokaciju: stručno mišljenje za putni i saobraćajni dio idejnog projekta;
- za fazu izdavanja građevinske dozvole: revizija saobraćajnog i drugih dijelova projekta;
- za fazu prostornog planiranja: mišljenje službe za planiranje u sklopu Direkcije za puteve ili drugog nadležnog upravljača puteva;

Prije izdavanja saglasnosti potrebno je provjeriti da ne postoji nesklad sa prethodno izdatim saglasnostima.

Saglasnost se izdaje na osnovu gore navedenih provjera.

U slučaju da investitor predloži rješenje priključka koje odstupa od smjernica datih u uputstvima, dozvoljava se izdavanje saglasnosti ukoliko je predloženo rješenje opravdano sa tehničkog i investicionog stanovišta. Rješenje takođe mora ispunjavati kriterijume koji se odnose na bezbjednost saobraćaja, te u što je moguće manjoj mjeri uticati na odvijanje saobraćaja na javnom putu.

3.2.3 UPUTSTVA za pripremu prijedloga za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije

Predlaže se upotrebu Uputstava za pripremu prijedloga za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije na magistralnim i regionalnim putevima (u pravilniku o postavljanju znakova i informacija na cestama i naknadama za ceste – sl.v.FBiH 52/02 navedeni kao »funkcionalni natpisi – znakovi informiranja«). Na osnovu odredbi Zakona o putevima, navedene prijedloge Direkciji za puteve mogu dostaviti opštine, organizacije, preduzeća ili pojedinci.

Turistička i druga signalizacija za obavještavanje u Pravilniku o saobraćajnoj signalizaciji nije adekvatno prikazana zato je u posebnom poglavju o tome napisan predlog promjena. I u prvom stavu citirani pravilnik ne definiše dovoljno tačno što je sve potrebno napraviti, predlaže se u dalnjem navedena rješenja.

Klasifikacija turističke i druge obavještajne signalizacije

Prema Uputstvima ovi znakovi se dijele na četiri sljedeće grupe:

- znakovi obavještenja o kulturnim, istorijskim i prirodnim znamenitostima i spomenicima,
- znakovi obavještenja o smjeru u kojem se nalaze kulturne, istorijske i prirodne znamenitosti i spomenici, kao i drugi značaji objekti unutar područja znamenitosti,
- znakovi za iskazivanje dobrodošlice u zemlju, kanton, regiju, pokrajinu, opštinu, grad, mjesto ili selo,
- znakovi za pružanje saobraćajnih, turističkih i drugih informacija na saobraćajnim površinama izvan kolovoza (npr. odmarališta, parkinzi) kao i na drugim površinama koje se nalaze pored puta a koje su predviđene za izvođenje paralelnih aktivnosti.

Oblik, dimenzije, sadržaj i karakteristike turističke i druge obavještajne signalizacije

Oblik, dimenzije i boja turističke i druge obavještajne signalizacije moraju ispunjavati uslove postavljene u Pravilniku o saobraćajnoj signalizaciji i opremi na javnim putevima (dalje u tekstu Pravilnik). Nikakva odstupanja od ovih standarda nisu dopuštena.

Postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije

Prilikom postavljanja turističke i druge obavještajne signalizacije moraju se poštovati odredbe Pravilnika. Turističkom i drugom obavještajnom signalizacijom smiju unutar naselja biti označene samo one znamenitosti, spomenici i objekti za koje je odobrenje dobijeno od lokalnih opštinskih organa.

Podnošenje zahtjeva za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije

U načelu, zahtjev za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije može da podnese svako fizičko ili pravno lice koje iskaže interes za postavljanje takve vrste signalizacije. Za obezbjeđenje jedinstvenog i sveobuhvatnog postupka pri rješavanju zahtjeva, potrebno je uzeti u obzir sljedeće smjernice:

Sveobuhvatna obrada problematike

Direkcija za puteve ili drug nadležan upravljač puteva poziva zainteresovanu javnost da se realizaciji prijedloga za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije pristupi na osnovu sveobuhvatnog spiska ili elaborata, koji mora obezbijediti i odobriti:

- organ ministarstva turizma – za postavljanje predviđeni znakova na granicama države, regije ili pokrajine,
- opština – za postavljanje znakova za označavanje granica opština ili naselja, kao i za postavljanje znakova na objekte i naprave unutar naselja,
- organ koji upravlja zaštićenim prirodnim područjem, te kulturnim ili istorijskim ili prirodnim znamenitostima – za znakove koji označavaju ovu vrstu područja i objekata,
- organ nadležan za određivanje turističkih puteva (vinski putevi, voćni putevi, itd.) – za označavanje turističkih puteva i objekata na njima,
- područna turistička organizacija na čijem području se nalazi opskrbni prostor ili drugi prostor namjenjen odmoru putnika.

Spisak objekata i elaborata za postavljanje turističke i druge obavještajne signalizacije

Organ ili organizacija koji su navedeni u prethodnom paragrafu moraju pripremiti **cjelovit prijedlog za postavljanje znakova**. Navedeni prijedlog treba da bude u vidu spiska i da sadrži sljedeće podatke:

- preglednu situaciju sa upisanim lokacijama objekata ili područja koja će biti označena predložen im znakovima,
- oznaku puta,
- broj dionice,
- stacionažu predviđene lokacije znaka,
- naziv objekta ili područja,
- ostale informacije o objektu ili području, u skladu sa tačkom E ovih uputstava.

Organ za upravljanje putevima obavezan je da pregleda i odobri spisak.

Za područja ili objekte koji su navedeni na spisku vlasnik ili predlagač mora da pripremi **elaborat za postavljanje signalizacije**.

Elaborat može biti pripremljen za pojedinačni objekat, za grupu objekata ili za cjelokupnu opštinu, naselje ili drugo područje.

Elaborat mora da sadrži sljedeće:

- preglednu situaciju područja ili naselja sa označenim lokacijama objekata na koje se odnosi prijedlog za postavljanje signalizacije, kao i predviđenim lokacijama za postavljanje znakova,
- tehnički izvještaj sa spiskom objekata i podacima o objektima i područjima koji se označavaju turističkom ili drugom obavještajnom signalizacijom; predviđene lokacije za postavljanje znakova (oznaka puta, broj dionice i stacionaža), sadržaj i kvalitet izrade znakova,
- kopije odluka o proglašenju objekta ili područja zaštićenim prirodnim, kulturnim ili istorijskim mjestom ili objektom,
- mape i zemljivo-knjžni izvodi za parcele na kojima će se postavljati novi znakovi, kao i pismena saglasnost vlasnika parcela (nije potrebna ukoliko je vlasnik parcele organ nadležan za upravljanje putevima),
- nacrte u boji pojedinačnih turističkih i drugih obavještajnih znakova, uključujući podatke o dimenzijama znakova,

- detaljne i statičke proračune temelja i nosećih konstrukcija,
- pismene izjave vlasnika ili organa koji upravljaju objektima ili područjima, kojim potvrđuju da su saglasni da pored troškova postavljanja snose i troškove održavanja novih znakova.

Nalog za postavljanje saobraćajnih znakova

Upravljač puteva pregleda i provjerava usklađenost elaborata sa Pravilnikom, odobrenim originalnim prijedlogom i ovim uputstvima. Ukoliko je potrebno, elaborat se vraća predlagaču na dopunu. Na osnovu usklađenog elaborata priprema se nacrt naloga za postavljanje znakova. Između ostalog, u nalogu treba da bude navedeno sljedeće:

- postavljanje znakova može da izvodi samo ovlašteni organ za održavanje puteva,
- ukoliko predlagač sam ne naruči znakove, ugovoren dobavljač će ih izraditi i dostaviti organu za održavanje puteva; cijena znakova se definiše na osnovu informativne cijene date u okviru javnog tendera koji je raspisan za odabir dobavljača saobraćajnih znakova za potrebe redovnog održavanja puteva; međutim, znakove takođe može proizvesti neki drugi osposobljeni proizvođač saobraćajnih znakova,
- rok za postavljanje znakova ne smije biti duži od 30 dana,
- predlagač pokriva troškove izrade, postavljanja, održavanja i uklanjanja turističke i druge obavještajne signalizacije,
- ukoliko predlagač ne nadoknadi troškove održavanja, organ za održavanje puteva će znakove ukloniti a troškove zaračunati organu za upravljanje putevima; ovi troškovi predstavljaju dio redovnih mjesecnih troškova za održavanje znakova na putevima; nalog za uklanjanje znakova daje organ za upravljanje putevima nakon prijedloga organa za održavanje puteva.

Upis u bazu podataka signalizacije i opreme

Po završetku radova na postavljanju znakova organ za održavanje puteva obavezan je da nove znakove upiše u bazu podataka i/ili da pošalje izvještaj organu za upravljanje putevima i predlagaču.

Posebni zahtjevi i izuzeci

Prilikom obrade zahtjeva za postavljanje novih znakova potrebno je uzeti u obzir sljedeće posebne zahtjeve. Dozvoljena su takođe i određena odstupanja.

Broj znakova (lamela) na jednoj lokaciji

Sugeriše se, da se na jednoj lokaciji može postaviti najviše 7 znakova. Na području mjesta (mjesnih opština), najviše se tri grupe navedenih znakova mogu postaviti ispred glavnih raskrsnica (raskrsnice puteva sa tri ili više traka). Dozvoljeno je postavljanje najviše jedne grupe znakova ispred manjih raskrsnica, kao i ispred raskrsnica u manjim naseljima.

Znakovima se mogu označavati sljedeći objekti:

- **kulturne, istorijske i nacionalne znamenitosti i spomenici,**
- **hoteli i moteli,**
- **druge vrste prenoćišta** se označavaju ukoliko postoji pismena preporuka od strane lokalnog turističkog saveza,
- **ugostiteljski objekti** (restorani, gostonice, pivnice, itd.) se označavaju ukoliko su im u okviru provjeravanja kategorije dodijeljene najmanje zvjezdice,
- **objekti značajni za javni prevoz putnika:** označavaju se samo autobuske i željezničke stanice, a ne autobuska i željeznička stajališta,
- **svi zdravstveni objekti** označavaju se svi zdravstveni objekti (bolnice, apoteke, itd.),

- **sportski centri i objekti za rekreaciju** (sportske dvorane, klizališta, spremišta za čamce, objekti za iznajmljivanje bicikla, trim staze, teniski tereni, itd.),
- **trgovinski i centri za kupovinu:** označavaju se velike grupe prodavnica i trgovinskih centara. Pri označavanju se upotrebljava zajedničko ime centra; pojedinačne prodavnice i objekti se ne označavaju,
- **poslovni objekti** se označavaju samo ukoliko je u njima zaposleno najmanje 1000 ljudi.

Način usmjeravanja putnika prema područjima, objektima i napravama:

Nakon postavljanja turističke signalizacije potrebno je napraviti izmjenu postojećih saobraćajnih znakova koji vode saobraćaj sa susjednih raskršća prema području, objektu ili napravi koji su označeni novim turističkim znakom. Iz svakog smjera se postavlja jedna informaciona tabla, po pravilu najviše 10 km prije područja, objekta, naprave. Predlagač snosi troškove dopune saobraćajnih znakova.

Znakovi za označavanje prirodnih rezervata ili turističkih puteva mogu se postaviti na svim putevima na granicama područja na koje se znak odnosi. Kako bi se saobraćaj usmjerio na to područje, smjerokazna signalizacija se postavlja na posljednje raskršće između državnog puta i puta koji vodi direktno prema prirodnom rezervatu ili turističkom putu.

U naseljenim područjima znakovi se obično postavljaju na raskršćima državnog puta sa putem koji vodi do objekta. Znakove koji pokazuju kretanje ravno naprijed treba izbjegavati, osim u slučaju veoma važnih objekata (bolnica, autobuskih i željezničkih stanica) ili grupa objekata (kao što su hoteli) za koje će na sljedećim raskršćima biti postavljeni razdvojeni smjerovi kretanja.

3.2.4 SMJERNICE za postavljanje panela za obavještavanje i oglašavanje duž javnih puteva

U posljednje vrijeme došlo je do naglog porasta oglašavanja (reklamiranja) na otvorenom, naročito duž auto-puteva, brzih puteva, magistralnih i regionalnih puteva, puteva na ulazima u gradove, kao i na raskrsnicama. Neki od ovih objekata, znakova, postera i panoa su trajnijeg karaktera, mada oglašavanje može biti i privremenog karaktera, npr. za neke važnije događaje.

Izuzetno je veliki pritisak zainteresovanih oglašavača da svoje reklame postave na ključne i najatraktivnije lokacije. Lokalne vlasti i političari takođe imaju i svoje interes. Osnovna namjena ovih smjernica je da se istakne kako su aktivnosti oglašavanja regulisane zakonom, te na koje je aspekte potrebno posebno obratiti pažnju.

Osobe nadležne za oglašavanje u opštinama i upravnim jedinicama, kao i druga zainteresovana lica moraju biti obaviještene o postupcima, kriterijumima i zahtjevima Upravljača puteva koji se odnose na izdavanje saglasnosti za aktivnosti oglašavanja u području mreže javnih puteva i njihovog zaštićenog područja.

Potrebno je istaći da se za objekte ovog tipa do sada upotrebljavao naziv "nesaobraćajna signalizacija". Međutim, ovaj termin nije prikladan.

Izvan naseljenih područja, u zaštitnom pojasu puta trebalo bi iz aspekta saobraćajne bezbednosti postavljanje takvih znakova zabraniti. Međutim, Upravljač puteva može izdati saglasnost za njihovo postavljanje u zaštitnom pojasu, ukoliko su obavještajni znakovi potrebni učesnicima u saobraćaju a ne postoji odgovarajuća saobraćajna signalizacija.

U naseljenim mjestima dozvoljeno je postavljanje znakova, natpisa i drugih panela za oglašavanje na otvorenom, duž državnih puteva, ali samo izvan područja duž kolovoza puta, tj. izvan područja u kojem se postavljaju saobraćajni znakovi. Dozvolu za postavljanje takvih panela za oglašavanje izdaje nadležna upravna jedinica, koja vodi analogni upravni postupak kojim se uspostavljaju uslovi koji moraju biti ispunjeni kako bi

se osiguralo da će postavljanje panela za oglašavanje biti u skladu sa propisima o bezbjednosti saobraćaja i puta, kao i uslovi koji se odnose na održavanje i uklanjanje objekata. Ukoliko postoje opštinski propisi za oglašavanje, takođe ih je potrebno poštovati.

Postavljanje drugih objekata i naprava u zaštitnom pojasu puta moguće je tek po dobijanju saglasnosti od nadležnog Upravljača puteva, koja ima zadatku da spriječi štetne uticaje navedenih objekata na državni put i saobraćaj koji se na njemu odvija. Upotreba prostora u zaštitnom pojasu puta je ograničena. Stoga je važno istaći treba da ima Upravljač puteva potpunu autonomiju da dozvoli ili da odbije postavljanje "nesaobraćajnih znakova" u zaštitnom pojasu puta (i u naseljenim kao i u nenaseljenim područjima). Takođe je za postavljanje objekta obavezno dobiti upravnu dozvolu od nadležne upravne jedinice.

Predlaže se, da se v smislu gornjih stavova eventualno dopuniti pravilnika o postavljanju zankova i informacija na cestama i naknadama za ceste i o postavljanju reklama i drugih natpisa pored javnih cesta.

3.2.4.1 Ovlašavanje na otvorenom prostoru, reklamiranje, usmjeravanje

Pored štampanih i elektronskih medija veoma su značajni mediji postavljeni na otvorenom, naročito su lokacije na kojima je saobraćaj najfrekventniji veoma prikladne za obraćanje ciljnoj grupi. U ovom primjeru se radi o pritisku na prostorni medij, i u uskom (zaštitnom pojasu) kao i u širem (vidnom polju) području određenog državnog puta. Oglasi se mogu klasifikovati prema namjeni, obliku, arhitektonskim i grafičkim karakteristikama, vrsti noseće konstrukcije i kvalitetu izrade.

3.2.4.2 Objekti za oglašavanje

Paneli za oglašavanje na otvorenom (nosači oglasa) predstavljaju dio urbane okoline. Odluku o uslovima i renti za postavljanje navedenih objekata donosi opština. Za postavljanje navedenog objekta u zaštitnom pojasu državnog puta potrebno je dobiti dozvolu (u skladu sa Zakonom o građenju) od odgovarajuće upravne vlasti, kao i saglasnost nadležnog Upravljača puta.

Prilikom odabira lokacije za određenu vrstu oglasa potrebno je uzeti u obzir njegovu namjenu, karakter, usklađenost sa okolinom kao i uticaj na saobraćajnu bezbjednost. Uopšteno govoreći, postavljanje navedenih objekata duž državnih puteva dozvoljeno je samo u naseljenim mjestima i izvan područja u kojem se postavljaju saobraćajni znakovi. Saobraćajni znakovi koji određuju početak ili kraj naseljenog mjesta koriste se za utvrđivanje dijela puta koji se nalazi u naseljenom mjestu.

U pogledu postavljanja objekata za oglašavanje u zaštitnom pojasu državnog puta izvan naseljenih mjesta, sljedeće vrste oglašavanja se uvrštavaju u najvažnije:

- oglasi koji se odnose na saobraćajnu bezbjednost i
- podaci o turističkim, kulturnim i sportskim događajima ili drugim kampanjama od nacionalnog značaja.

3.2.4.3 Vizuelno ometanje učesnika u saobraćaju

Ovlašavanje duž puta, kao što je postavljanje panoa, postera, znakova, natpisa, itd., ne smije negativno uticati na bezbjednost saobraćaja. Navedeni objekti NE SMIJU

- odvraćati pažnju vozača,
- zasljepljivati učesnike u saobraćaju,
- umanjiti preglednost puta,
- umanjiti vidljivost naprava koje su značajne za saobraćajnu bezbjednost,
- pogrešno usmjeravati učesnike u saobraćaju, ili
- ometati tok saobraćaja.

S obzirom da vozačovo opažanje okoline i saobraćajnih znakova zavisi od njenih ili njegovih sposobnosti i motivacije, prilikom procjenjivanja vrsta i lokacija za postavljanje panela za oglašavanje potrebno je u obzir uzeti ove aspekte interakcije puta i okoline. Ljudski i fizički faktori koji utiču na opažanje vizuelnih poruka obuhvataju kvalitet vida, sposobnost čitanja, osjetljivost na boje, fizičku sposobnost, sposobnost rješavanja složenih umnih procesa, poznавanje saobraćajnih znakova, vrijeme potrebno za prepoznavanje saobraćajnog znaka u odnosu na vrijeme potrebno za prepoznavanje ili čitanje sadržaja reklame, tj. oglasa, sposobnost procjenjivanja udaljenosti, gustoća i broj poruka (oglasa), jasnoća oglasa, jačina boje, hijerarhija podataka, brzina vožnje, širina vidnog polja, kao i tehničke karakteristike puta.

Osnovni princip koji se koristi kako bi se izbjeglo vizuelno ometanje učesnika u saobraćaju je izbjegavanje pismenih poruka na oglasnim objektima, a fokusiranje na grafičke prikaze.

3.2.4.4 Oblik i dimenzijske panela za oglašavanje i obavještavanje

Oblik i dimenzijske objekata za oglašavanje i obavještavanje nemaju značajan uticaj na njihovu funkcionalnost.

Jedinstveni oblici i dimenzijske panela za oglašavanje utiču prije svega na estetski izgled puta, dajući mu uređen izgled.

Kako bi se postigao uređen i ujednačen izgled puteva, Upravljači puteva treba da donose odluku o izdavanju saglasnosti za tri veličine panoa:

VELIKI PANOI (do 12 m²)

Izrađeni su prema dimenzijsama 3 x 4 ili 5 x 2.3 m. U ovu grupu spadaju jumbo panoi, city light panoi (1.16 m x 1.71 m) i svjetlosni displeji.

Ova vrsta objekata je prihvatljiva ukoliko je pravilno postavljena u prostoru, s obzirom da je zahvaljujući njihovoj veličini moguće jasno razaznati proizvode i obavještenja o njima. Natpisi na ovim panoima moraju biti dovoljno veliki kako bi ih vozači mogli lako pročitati.

MANJI PANOI (do 5 m²)

Ovi panoi sadrže obavještenja o različitim proizvodnim i trgovinskim objektima, kao i o proizvodima i događajima. Da bi se izbjeglo odvraćanje pažnje vozača i na taj način ugrožavanje saobraćajne bezbjednosti, postavljanje manjih panoa dozvoljeno je samo na parkiralištima (mirujući saobraćaj) i na autobuskim stanicama (u okviru nadstrešnice za putnike), a nikako duž kolovoza ili na stubovima javne rasvjete.

OGLASNI STUBOVI I SLIČNI OBJEKTI

Ovi objekti se postavljaju u centru grada i projektovani su kao dio cjelokupnog izgleda centra grada.

Zbog malih dimenzija, na ove objekte je moguće postavljati samo male plakate za obavještavanje. Kada se postavljaju tako da utiču na cjelokupni izgled objekta, primjenjuju se isti uslovi kao i za postavljanje novih objekata za obavještavanje i oglašavanje.

TRANSPARENTI IZNAD PUTEA

Transparenti iznad puta se upotrebljavaju za obavještavanje o značajnim događajima koji su od nacionalne važnosti. Postavljaju se na posebne nosače, čija dužina treba da iznosi najmanje 5.50 m iznad kolovoza, za minimalan vremenski period prije i nakon samog događaja.

3.2.4.5 Sadržaj znakova i panela za oglašavanje i obavještavanje

Sadržaji postavljeni na ovim objektima moraju biti jednostavni i lako raspoznatljivi. Na ovaj način se smanjuje odvlačenje vozačeve pažnje. Veličina natpisa na ovim znakovima je takođe značajna i treba da odgovara veličini na običnim saobraćajnim znakovima:

- transparentni iznad puta – 35 cm (24 cm minimalno),
- panoi pored kolovoza – 28 cm (17.5 cm minimalno),
- panoi na autobuskim stanicama i parkiralištima – 12 cm (dozvoljeni su takođe i manji natpisi, s obzirom da se ciljna grupa sastoji od pješaka i vozača koji se kreću veoma malom brzinom),
- ostali objekti za obavještavanje i oglašavanje – veličina teksta treba biti prilagođena ciljnoj kategoriji učesnika u saobraćaju (npr. pješaka).

Znakove treba postaviti pod odgovarajućim uglom, u nivou vozačevih očiju. Prilikom svakog osvjetljavanja potrebno je uzeti u obzir postojeću rasvjetu puta i okolnog područja. Osvjetljenje znaka treba da se uklapa u cijelokupno uređenje javne rasvjete.

3.2.4.6 Stručno-tehničke osnove za izdavanje saglasnosti

MIKROLOKACIJA POSTAVLJANJA

Prilikom određivanja mikrolokacije za postavljanje objekta za oglašavanje i obavještavanje, potrebno je prije svega osigurati bezbjedan i neometan tok saobraćaja. Objekat mora biti dovoljno udaljen od saobraćajnih znakova, svjetlosne signalizacije i raskršća. Obično se takvi objekti ne postavljaju na horizontalnim krvinama, u preglednom trouglu ili preglednim bermama. Noseća konstrukcija mora biti izrađena od trajnih materijala sa atestima, te mora biti u skladu sa propisima. Cijelokupna noseća konstrukcija i temelji moraju biti izrađeni na osnovu odgovarajućih proračuna. Noseća konstrukcije se obično sastoje od metalnih profila, premda se u zavisnosti od lokalnih uslova mogu koristiti i drugi materijali kao što je drvo ili beton.

LOKACIJSKA DOKUMENTACIJA

Osnovno je pravilo da pravno ili fizičko lice koje je zainteresovano za postavljanje table ili objekta za obavještavanje i oglašavanje mora da angažuje ovlaštenog i stručno osposobljenog projektanta za izradu lokacijske dokumentacije. Projektant je obavezan da dokaže da predloženi objekat za oglašavanje i obavještavanje, kao i njegova lokacija ispunjavaju opšte urbanističke uslove kao i osnovne zahtjeve koji se odnose na saobraćajnu bezbjednost i standarde (tehnička specifikacija, statička procjena, uticaji na saobraćaj). Zahtjev se zatim dostavlja u upravljaču puteva.

USLOVI DIREKCIJE ZA IZDAVANJE SAGLASNOSTI

Upravljač puta vrši pregled zahtjeva i utvrđuje da li je ispunjeno dovoljno uslova za izdavanje saglasnosti; a ukoliko nije, zahtjeva od podnosioca zahtjeva da dopuni i ponovo podnese zahtjev. Dijelovi koji najčešće nedostaju su proračuni preglednog trougla, oznake postojeće saobraćajne signalizacije na mapi, pozicioni elementi novog objekta i oznake zaštićenih područja državnih puteva. Upravljač puta mora imati pravo i dužnost da zahtjeva izvođenje dodatne stručne procjene lokacije predviđenog objekta (naročito u slučaju velikih panoa) sa stanovišta vlasništva parcele.

U dokumentaciji koja je dostavljena kao prilog zahtjevu mora biti prikazano kako su ispunjeni opšti uslovi definisani zakonom:

- neometanje preostalih učesnika u saobraćaju (pješaka, biciklista),
- neometanje pristupa korisnicima susjednih zemljišnih parcela,
- neometanje pristupa komunalnim instalacijama i objektima,
- obezbjeđenje uređenosti okoline i redovnog održavanja objekata za oglašavanje,
- poštovanje opštinskih propisa o reklamiranju, itd.

Nakon ovoga slijedi pismeni i grafički prikaz važećih aktova (planova i dokumentacije o prostornom planiranju), prikaz lokacije na odgovarajućoj topografsko-katastarskoj karti na kojoj su prikazani elementi iskolčavanja sa stacionažom puta na kojem će predviđeni objekat biti izgrađen. Nakon toga je potrebno opisati opšte uslove koji se odnose na saobraćajnu bezbjednost, te navesti važeće propise. Na karti je takođe potrebno prikazati

zaštićeno područje puta, minimalne udaljenosti od postojeće saobraćajne signalizacije (sa naznakom mogućeg negativnog uticaja na bezbjednost saobraćaja, uslijed zasljepljivanja, smanjenja preglednosti, ometanja, itd.). Nakon što je ovo pripremljeno mogu se izdati uslovi ili saglasnost.

Kao što je u prethodnim poglavljima naglašeno, važno je napraviti razliku između izgradnje objekata za oglašavanje u naseljenim mjestima od iznimno (i privremeno) postavljenih takvih objekata u zaštitnom pojasu puta izvan naseljenih mjesta. Drugi tip objekata za oglašavanje potrebno je izbjegavati, ne samo zbog saobraćajne bezbjednosti već i da bi se sačuvao estetski izgled krajolika.

OPŠTI USLOVI ZA IZDAVANJE SAGLASNOSTI

Navodimo skup uslova koje je potrebno upotrebljavati u zavisnosti od vrste objekta:

- Saglasnost se izdaje ... (za period od mjeseci, godina, do otkazivanja, do navedenog datuma)
- Udaljenost table za oglašavanje i obavještavanje od najbližeg saobraćajnog znaka mora biti najmanje 30 m, od znakova za usmjeravanje saobraćaja (smjerokaza) najmanje 50m, od najbliže raskrsnice sa magistralnim ili regionalnim putem najmanje 100 m i od najbliže raskrsnice sa semaforima najmanje 150 m.
- Table za oglašavanje i obavještavanje ne smiju se postavljati u preglednom trouglu na priključcima ili raskrsnicama.
- Veličina znaka treba da bude u skladu sa specifikacijama koje su navedene u odjeljku "Oblik i dimenzije objekata za oglašavanje i obavještavanje".
- Lokacija znaka ili drugog objekta za oglašavanje i obavještavanje mora biti u skladu sa specifikacijama navedenim u odjeljku "Vizuelno ometanje učesnika u saobraćaju".
- Tabla za oglašavanje ili obavještavanje mora biti izrađena od nereflektujućeg materijala ili folije, bez dodatnog osvjetljavanja.
- Druga strana table za obavještavanje ili oglašavanje mora biti sive boje ili drvena, bez natpisa, nereflektujuća.
- Nadograđivanje tabli za oglašavanje ili obavještavanje dodatnim tablama nije dozvoljeno bez odgovarajuće prethodne saglasnosti Direkcije za puteve.
- Nije dozvoljena zamjena tabli za oglašavanje/obavještavanje, koje su odobrene ovom saglasnošću, novim tablama.
- Table za oglašavanje/obavještavanje pored državnih puteva na trošak podnosioca zahtjeva može postaviti samo ovlašteni organ za održavanje puteva, ukoliko u saglasnosti nije drugačije navedeno.
- Table za oglašavanje/obavještavanje može da postavi izvođač iz prethodne tačke po prijemu pismenog dokaza od podnosioca zahtjeva da raspolaže dozvolom za postavljanje navedene table koju je izdao nadležni upravni organ.
- Održavanje tabli za oglašavanje/obavještavanje izvodi na osnovu ugovora sa podnosiocem zahtjeva organ zadužen za održavanje državnog puta. Ukoliko dođe do oštećenja ili uništenja table, podnositelj zahtjeva je obavezan da organu za održavanje nabavi novu tablu, koji će je postaviti na trošak podnosioca zahtjeva, u skladu sa uslovima saglasnosti.
- Za postavljanje tabli za oglašavanje/obavještavanje na područjima sa stalnim nepovoljnim vremenskim uslovima (jaki vjetrovi) mora biti izrađen statički proračun i na odgovarajući način dimenzionisana noseća konstrukcija i temelji.
- Za vrijeme postavljanja ili izgradnje tabli ili objekata za oglašavanje/obavještavanje ne smije se ometati saobraćaj na državnom putu. Ukoliko je obustava saobraćaja neophodna, podnositelj zahtjeva mora od

Upravljaču puteva, u skladu sa Zakonom o javnim putevima, dobiti dozvolu za djelimičnu obustavu saobraćaja.

- Za vrijeme postavljanja tabli ili objekata za oglašavanje/obavještavanje nije dozvoljeno izvođenje nikakvih aktivnosti u putnom pojusu, koje bi mogle dovesti do oštećenja kolovoza.
- Upravljač puteva može pokrenuti postupak uklanjanja tabli ili objekata za oglašavanje/ obavještavanje, ukoliko je potrebno radi rekonstrukcije ili proširenja državnog puta, ili u slučaju nepoštovanja uslova navedenih u saglasnosti, ili u slučaju da tabla ili objekat ometaju bezbjedno odvijanje saobraćaja ili imaju štetan uticaj na okolinu. Postupak uklanjanja takođe može da pokrene nadležni organ, u skladu sa Zakonom o bezbjednosti putnog saobraćaja.
- Ukoliko postavljena tabla za oglašavanje/obavještavanje ne služi svojoj namjeni investitor je obavezan da o tome obavijesti nadležnog Upravljača puta, koja će na trošak investitora donijeti odluku o uklanjanju table.
- U slučaju promjene vlasništva u djelatnosti koja je reklamirana na tabli za oglašavanje/obavještavanje, o tome je potrebno obavijestiti Upravljača puta i zatražiti izmjenu saglasnosti tako što će naziv prethodnog podnosioca zahtjeva biti zamjenjen nazivom novog podnosioca.
- Upravljač puteva ne preuzima nikakvu odgovornost za oštećenja tabli za oglašavanje/obavještavanje prouzrokovana javnim putem, njegovim održavanjem, saobraćajem koji se na njemu odvija ili vandalizmom u zaštitnom pojusu puta.
- Ukoliko uslijed izvođenja građevinskih radova dođe do oštećenja ivičnjaka, investitor je obavezan da ih vrati u prvobitno stanje, na svoj vlastiti trošak i angažovanjem ovlaštenog geodetskog preduzeća.
- Postavljanje tabli za oglašavanje/obavještavanje po ovoj saglasnosti mora biti izvršeno u periodu od najviše jedne godine od izdavanja saglasnosti, ili najkasnije do; u suprotnom ova saglasnost postaje nevažeća i podnositelj zahtjeva je obavezan da od Upravljača puta dobije novu saglasnost.
- U slučaju rekonstrukcije, modernizacije ili izvođenja drugih radova čiji je cilj poboljšanje stanja državnog puta, podnositelj zahtjeva nema pravo na nadoknadu bilo kakvih oštećenja tabli nastalih uslijed izvođenja radova. Od podnosioca zahtjeva se može tražiti da tablu na svoj trošak i uz saglasnost Upravljača puta premjesti.
- Ova saglasnost ne predstavlja zamjenu za odluku o registraciji radova, građevinsku dozvolu ili jedinstvenu dozvolu nadležnog upravnog organa.
- Ova saglasnost ne predstavlja zamjenu za saglasnosti vlasnika relevantnih zemljišnih parcela.

Naravno, potrebno je poštovati posebne karakteristike zemljišta kao i posebne putno-saobraćajne karakteristike, te ih vrednovati i navesti u saglasnosti.

3.3 DOZVOLA ZA VANREDNI PREVOZ

Vanaredni prevoz na javnim putevima je prevoz koji se vrši vozilom ili grupom vozila, koja sama ili zajedno sa teretom prelaze na osnovu propisa maksimalnu dozvoljenu ukupnu težinu, dimenzije (širinu, dužinu, visinu) ili osno opterećenje.

Vanrednim prevozom se takođe smatra prevoz pri kojem vozilo ili teret ne prelaze propisanu dozvoljenu težinu, dimenzije ili osno opterećenje, ali prelaze ograničenja određena saobraćajnim znakom za određeni javni put ili jedan njegov dio.

Razlikujemo sljedeće grupe vanrednih prevoza:

- vanredni prevozi uslijed prekoračenja dozvoljenih dimenzija,

- vanredni prevozi uslijed prekoračenja dozvoljene težine i/ili osnog opterećenja,
- vanredni prevozi uslijed prekoračenja obe kategorije.

Svaka od ovih grupa vanrednog prevoza na različite načine utiče na kolovoz, objekte i saobraćaj. Stoga je prije izdavanje dozvole za vanredni prevoz potrebno izvršiti sljedeće provjere:

- nosivost puta i objekata na trasi prevoza;
- uslijed vanrednih dimenzija da se izvrši provjera mogućnosti prevoza zbog privremenih ili stalnih prepreka na putu (visina i širina prostog profila, horizontalne krivine, itd.);
- potrebno je uzeti u obzir uticaje na saobraćaj i saobraćajnu bezbjednost; potrebno je provjeriti saobraćajne uslove kako bi se odredio sastav pravnje, najprikladnije vrijeme za prevoz i druge mjere potrebne za osiguranje bezbjednosti i smanjenje ometanja saobraćaja;
- moraju se utvrditi drugi uticaji i mjere: ojačanje ili podupiranje objekata, podizanje vodova koji se nalaze u vazduhu, itd.

Za potrebe izvođenje nadzora nad vanrednim prevozom, potrebno je pored odredbi Zakona o javnim putevima i Zakona o bezbjednosti putnog saobraćaja, na čitavom teritoriju BiH usvojiti po smislu sljedeće podzakonske propise:

- Pravilnik o uslovima i načinima izvođenja vanrednog prevoza na javnim putevima i tranzitnim trasama za vanredne prevoze;
- Uredba o naknadama za vanredni prevoz;
- Pravilnik o maksimalnim dozvoljenim dimenzijama i težini.

Način i uvjete obavljanja vanrednog prijevoza, postupak izdavanja odobrenja, način nadzora osovinskog pritiska, ukupna dozvoljena masa i dimenzija vozila na javnim cestama reguliše se Pravilnikom za obavljanje vanrednog prijevoza.

U prilogima **12, 13, 14, 15, 16** su navedeni predlozi obrazaca za podnošenje zahtjeva za vanredni prevoz i oblik same dozvole. Pošto su to samo uzorci, potrebno je kod primjeme uvažavati sve važeće zakonodavstvo.

3.4 OBUSTAVA SAOBRAĆAJA

Predlaže se, da dozvolu za obustavu saobraćaja na državnim cestama izdaje nadležna Direkcija za puteve (odnosno nadležan upravljač na opštinskim cestama), jer ima na brzi tako investicije kao i održavanje puteva, a ti radovi su u najviše navrata razlog za obustavu rada na cestama. Obavezno je u tom slučaju organizirati jedinstveni informacioni centar, koji će usklađivati obustave saobraćaja na cestama, da ne bi došlo do situacije, da su sve ceste v istom koridoru od jedanput zatvorene. Najprikladniji za to je obično Avto moto savez.

U skladu sa važećim zakonodavstvom u BiH taj postupak je u nadležnosti Ministarstva za saobraćaj.

3.4.1 Zahtjev za izdavanje dozvole za obustavu saobraćaja

Predlagač obustave je obavezan da odgovarajućem organu za upravljanje putevima podnese zahtjev za dobijanje dozvole.

Zahtjev za dobijanje dozvole za obustavu saobraćaja mora da sadrži:

- prijedlog za izdavanje dozvole sa obrazloženjem razloga obustave, navedenom vrstom obustave, brojem puta, brojem dionice, stacionažom na početku obustave, ukupnom dužinom zatvorenog dijela puta, te očekivanim vremenom i trajanjem obustave;
- administrativne takse u iznosu koji je određen članom __ Zakona o administrativnim taksama (Službeni Glasnik _____);

- elaborat privremenog uređenja saobraćaja (u tri primjerka, jedan za arhiv a druga dva koja će službeno biti označena kao odobrena te vraćena podnosiocu zahtjeva). Elaborat može pripremiti samo preduzeće koje je registrovano za projektovanje puteva i koje ima odluku inspekcijskih službi za obavljanje navedenih djelatnosti;
- dinamički plan izvođenja radova, na kojem su prikazane pojedine faze izvođenja radova te navedeni podaci o dnevnim i sedmičnim časovima izvođenja radova; dinamički plan mora biti odobren od strane nadzornog organa;
- saglasnost Upravljača puteva na aktivnosti koje će se izvoditi u putnom pojasu (ukoliko se radi o državnom putu);
- imena odgovornih osoba podnosioca zahtjeva i izvođača, kao i brojevi telefona na kojima su navedene osobe uvijek dostupne;
- naziv preduzeća koje je zaduženo za postavljanje i održavanje privremene saobraćajne signalizacije, imena odgovornih osoba sa brojevima telefona na kojima su uvijek dostupni. Postavljanje i održavanje privremene saobraćajne signalizacije može da obavlja samo kompanija koja je registrovana za obavljanje navedenih poslova, te koja ima odluku inspekcijskih službi za obavljanje navedenih djelatnosti. Uz zahtjev mora biti priložena sudska registracija kompanije, i to dokument ne stariji od godinu dana, kao i odluka inspekcijskih službi na osnovu koje se vidi da preduzeće može da obavlja navedene djelatnosti;
- saglasnost organa zaduženog za održavanje puteva, na osnovu koje će se vršiti preusmjeravanje saobraćaja u slučaju da put bude u potpunosti zatvoren. U saglasnosti mora jasno biti navedeno da će, ukoliko zbog obustave saobraćaja dođe do nekih oštećenja na putevima na koje je saobraćaj preusmjeren, podnositelj zahtjeva snositi sve troškove vraćanja navedenih puteva u prvobitno stanje;
- mišljenje preduzeća koje na području obustave saobraćaja obavlja redovno održavanje puta, sa navedenim posebnim uslovima koje izvođač ili preduzeće koje vrši obustavu mora uzeti u obzir prilikom postavljanja saobraćajnih znakova i izvođenja radova;
- u slučaju obustave uslijed nekog događaja, mišljenje državnog organa ili saveza (turističkog saveza, sportskog saveza, vatrogasnog saveza, itd.) kojim se potvrđuje da je navedeni događaj od državnog značaja;
- obrazac za evidenciju obustave.

Zahtjev za produženje dozvole za obustavu saobraćaja mora da sadrži:

- pismeno obrazloženje uzroka produženja,
- datum završetka radova na putu,
- dinamički plan, potvrđen od strane investitora ili nadzora,
- kopiju dozvole za obustavu saobraćaja koju podnositelj zahtjeva želi da produži,
- obrazac za evidenciju obustave.

3.4.2 Sadržaj elaborata o obustavi saobraćaja

Elaborat privremenog uređenja saobraćaja mora biti pripremljen u skladu sa važećim propisima i smjernicama koje se odnose na projektnu dokumentaciju. Elaborat mora da sadrži:

OPŠTI DIO

- naslovnu stranu;
- sudsку registraciju preduzeća (dokument ne stariji od godinu dana) i odluku inspekcijskih službi kojom se potvrđuje da preduzeće može da obavlja ovu vrstu djelatnosti;
- izjava o poštovanju propisa i standarda;

- zapisnici sa posjeta ili sastanaka komisije u vezi sa privremenim uređenjem saobraćaja.

TEKSTUALNI DIO

- opis uzroka obustave;
- tehnički izvještaj koji sadrži podatke o:
 - vrsti radova i obimu događaja, iz kojih je vidljiv uticaj na odvijanje svih vrsta saobraćaja,
 - saobraćajnom opterećenju na predmetnoj dionici, odvojeno za različite vrste saobraćaja,
 - maksimalnoj dužini zatvorenih dionica puta (ukoliko se radovi izvode u fazama),
 - spisak puteva na koje bi se u slučaju potpunog zatvaranja puta preusmjerio saobraćaj, i njihove tehničke elemente (R_{min} , širina traka, uzdužni nagib, itd.)
 - dimenzije i kvalitet privremene saobraćajne signalizacije i opreme,
 - tabelarni prikaz upotrebljene vertikalne signalizacije,
 - propusnost dionice u slučaju umanjenja broja saobraćajnih traka,
 - minimalna širina saobraćajnih traka na kojima bi se odvijao saobraćaj u blizini gradilišta,
 - potrebne mjere na postojećim raskrsnicama sa semaforima, u slučaju izmjene tokova saobraćaja ili tehničkih elemenata raskrsnice,
 - opis radova koji bi mogli da predstavljaju veliku opasnost za saobraćaj koji se odvija u neposrednoj blizini njihovog izvođenja (duboki iskopi, dizalice postavljene djelimično iznad kolovoza, miniranje, itd.); u ovom slučaju elaborat mora da sadrži elaborat organizacije gradilišta i elaborat o zaštiti na radu;
- tekst i skica za objavu u medijima.

GRAFIČKI DIO

- pregledna situacija u razmjeri 1:50,000 sa naznačenim zatvorenim područjem i putevima na koje se saobraćaj preusmjerava (u slučaju potpune obustave);
- situacija ili šema privremenog uređenja saobraćaja u razmjeri 1:1000, na kojoj su prikazana sva saobraćajna područja, postojeći znakovi (vidljivi ili prekriveni za vrijeme obustave). Tipska šema se koristi samo u izuzetnim slučajevima, tj. ukoliko na razmatranoj dionici nema stalne saobraćajne signalizacije (što mora projektant navesti u tehničkom izvještaju);
- u slučaju potpune obustave sa preusmjeravanjem saobraćaja, situacija ili šema privremenog uređenja saobraćaja sa putevima na koje će se saobraćaj preusmjeriti (razmjera 1:1000 za otvorene puteve ili 1:500 za raskrsnice), na kojoj mora biti prikazana sva infrastruktura, postojeći znakovi (vidljivi ili prekriveni za vrijeme obustave), i privremena signalizacija sa lokacijom postavljanja;
- situacija ili šema privremenog saobraćajnog uređenja raskrsnica u razmjeri 1:500, na kojoj su prikazane saobraćajne trake, postojeći saobraćajni znakovi (vidljivi ili prekriveni za vrijeme obustave), i privremena signalizacija sa lokacijom postavljanja;
- poprečni presjek puta na lokacijama na kojima bi radovi mogli biti opasni za saobraćaj koji se odvija u blizini njihovog izvođenja (duboki iskopi, dizalice postavljene djelimično iznad kolovoza, miniranje, itd.), kao i usvojene mjere za osiguranje bezbjednosti saobraćaja.

DRUGE ŠEME I PRILOZI

- Nacrt privremene saobraćajne i obavještajne signalizacije (znakovi za preusmjeravanje saobraćaja).

- Upravljački programi za postojeće i privremene semafore (na gradilištu). S obzirom da je semafore potrebno obavezno prilagoditi saobraćaju, krmilni program mora da sadrži sljedeće parametre:
 - minimalno trajanje svake faze,
 - maksimalno trajanje svake faze,
 - vremenski korak produženja,
 - ukupna minimalna i maksimalna dužina ciklusa.

3.4.3 Drugi uslovi za obustavu saobraćaja

U zavisnosti od važnosti puta i njegovog saobraćajnog opterećenja, pri izradi dinamičkog plana potrebno je uzeti u obzir sljedeće minimalne radne satove:

- na putevima sa PGDP motornih vozila < 7000 motornih vozila/dan 8 sati/dan
- na putevima sa PGDP motornih vozila između 7000 i 15.000 mv/dan 12 sati/dan, uključujući subote
- na putevima sa PGDP motornih vozila > 15.000 mv/dan 24sat/dan, 7 dana/sedmica

Navedene važnosti se odnose na puteve sa dvije saobraćajne trake. Na putevima sa širim saobraćajnim trakama navedeni kriterijumi se povećavaju.

Na glavnim tranzitnim putevima i drugim značajnim putevima sa povećanim turističkim saobraćajem, radovi se u načelu ne smiju izvoditi za vrijeme turističke sezone, tj. od 15. juna do 10. septembra. U izuzetnim slučajevima dozvoljava se izvođenje radova u sklopu većih projekata koji traju duži vremenski period, s tim da je izvođač obavezan da preduzme posebne mјere kako bi obezbijedio potrebnu propusnost puta.

Privremenu saobraćajnu signalizaciju potrebno je ukloniti odmah po prestanku uzroka uslijed kojeg je bila postavljena, ili je ukloniti privremeno ukoliko je došlo do prekida radova, te se može osigurati saobraćajna bezbjednost.

Ukoliko se saobraćaj odvija povremeno samo u jednom smjeru i ukoliko ga ručno regulišu radnici, obustava saobraćaja je dozvoljena samo u toku dana.

Ukoliko se radi o potpunoj obustavi i preusmjeravanju saobraćaja zbog čega vrijeme vožnje traje duže nego zatvorenom dionicom puta, uz zahtjev je potrebno priložiti i pismeno obavještenje koje će biti dostavljeno autobuskim prevoznicima. Obavještenje mora biti dostavljeno najkasnije 14 dana prije otpočinjanja novog saobraćajnog uređenja.

Podnositelj zahtjeva obavezan je da nadležnom organu za upravljanje putevima dostavi zahtjev za obustavu saobraćaja najkasnije 15 dana prije datuma predloženog početka obustave. Organ uprave zadržava pravo da izmjeni datum početka obustave, npr. zbog usklađivanja rada sa drugim gradilištima ili zbog vanrednog prevoza koji uslijed obustave ne bi bilo moguće izvesti.

Zahtjeve za produžetak obustave potrebno je predati najkasnije 7 radnih dana prije isteka dozvole za obustavu.

3.4.4 Dopuna zahtjeva za obustavu saobraćaja

Ukoliko se utvrdi da je zahtjev za obustavu saobraćaja nepotpun, podnositelj zahtjeva će biti pozvan da izvrši njegovu dopunu. Ovo obavještenje mora biti dostavljeno preporučenom pošiljkom sa potvrdom prijema.

Podnositelj zahtjeva može dokumentaciju koja nedostaje dostaviti:

- Lično u centar za prijem pošte upravnog organa, ne kasnije od datuma koji je naveden u obavještenju;
- Običnom pismenom pošiljkom, tako da ga upravni organ primi do datuma koji je naveden u obavještenju;

- preporučenom pismenom pošiljkom, ukoliko je predato na poštu do datuma koji je naveden u obavještenju.

Ukoliko podnositelj zahtjeva do navedenog datuma ne dostavi dokumentaciju koja nedostaje, zahtjev za izdavanje dozvole za obustavu će biti odbijen.

3.4.5 Registracioni obrazac za obustavu saobraćaja

Radi lakše koordinacije obustave saobraćaja, a naročito za potrebe lakšeg uspostavljanja informacionog sistema za praćenje obustave, uvodi se sistem šifri:

Predlaže se sljedeće (koje odgovaraju redovima u obrascu u **prilogu 17**):

- Red 4: šifra za područje koje pokriva preduzeće za održavanje puteva ili opština ili država
- Red 6: upotrebljava se uobičajena šema oznaka za puteve, u skladu sa uredbama o kategorizaciji; koriste se brojevi dionica iz baze podataka o putevima
- Red 7: ukoliko vrijeme nije naznačeno, dozvola je važeća od 0.00 prvog dana do 24.00 posljednjeg dana
- Red 8: radni dani: ovo polje je obavezno; u slučaju da se radovi izvode nekoliko uzastopnih dana potrebno je navesti prvi i posljednji dan, u protivnom potrebno je navesti konkretne datume;

Šifra	Opis
R	Radni dan
S	Subota – radna subota
N	Nedelja – radna nedelja
P	holidays – works proceed during the holidays

Red 9: radno vrijeme:

Šifra	Opis
8	Radno vrijeme nije propisano– obično 8-12 časova dnevno
12	Produceno radno vrijeme– najmanje 12 časova ili cijelokupni svjetli dio dana (do mraka)
24	Rad se izvodi 24 časa dnevno

Red 10: predmet:

Šifra	Opis
G	Građevinski radovi
D	Događaj

Red 11: vrsta obustave:

Šifra	Opis
A-1	Djelimična obustava – zatvorena traka za prinudno zaustavljanje
A-2	Djelimična obustava – zatvorena traka za prinudno zaustavljanje i jedna saobraćajna traka
A-3	Djelimična obustava – zatvorena traka za spori saobraćaj
A-4	Djelimična obustava – zatvorena traka za spori saobraćaj i jedna saobraćajna traka
A-5	Djelimična obustava – zatvorena jedna saobraćajna traka
B-1	Djelimična obustava – sužena traka za preticanje
B-2	Djelimična obustava – zatvorena traka za preticanje

Šifra	Opis
B-3	Djelimična obustava – zatvorene trake za preticanje i saobraćajne trake
C-1	Potpuna obustava dionice – saobraćaj preusmjeren na suprotni kolovoz sa dvije saobraćajne trake (1 + 1)
C-2	Potpuna obustava dionice – saobraćaj preusmjeren na suprotni kolovoz sa tri saobraćajne trake (2 + 1)
E-1	Kombinovana obustava – jedna traka preusmjeren na suprotni kolovoz, saobraćaj se jednom trakom kreće duž gradilišta, saobraćaj u suprotnom smjeru u upotrebi dvije saobraćajne trake
E-2	Kombinovana obustava – jedna traka preusmjeren na suprotni kolovoz, saobraćaj se jednom trakom kreće duž gradilišta, saobraćaj u suprotnom smjeru u upotrebi jedna saobraćajna traka
V-1	Radovi na održavanju – zatvorena traka za prinudno zaustavljanje, ubrzavanje, usporavanje ili traka za sporu saobraćaj
V-2	Radovi na održavanju – zatvorena desna saobraćajna traka
V-3	Radovi na održavanju – zatvorena traka za preticanje
K-1	Zaštita vozila – zatvorena traka za prinudno zaustavljanje
K-2	Zaštita vozila – zatvorena traka za ubrzavanje, usporavanje ili traka za sporu vožnju
K-3	Zaštita vozila – zatvorena desna saobraćajna traka
K-4	Zaštita vozila – zatvorena traka za preticanje
P-1	Obustava saobraćaja na priključku – djelimična obustava
P-2	Obustava saobraćaja na priključku – potpuna obustava
DZ-1	Djelimična obustava – zatvorena bankina
DZ-2	Djelimična obustava – kolovoz djelimično zatvoren, preostala širina najmanje 5 m
DP-1	Djelimična obustava – polovina kolovoza zatvorena – saobraćaj u jednom smjeru, uređen saobraćajnim znakovima
DP-2	Djelimična obustava – polovina kolovoza zatvorena – saobraćaj u jednom smjeru, uređen ručnim usmjeravanjem
DP-3	Djelimična obustava – polovina kolovoza zatvorena – saobraćaj u jednom smjeru, uređen sa semaforom
DP-4	Djelimična obustava – zatvorena jedna ili više saobraćajnih traka na putu sa više saobraćajnih traka – saobraćaj se odvija u oba smjera duž gradilišta
PZ-1	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren na dovozni put – dvosmjerni saobraćaj – širina kolovoza najmanje 5 m
PZ-2	Put potpuno zatvoren - saobraćaj preusmjeren na dovozni put – jednosmjerni saobraćaj, uređen saobraćajnim znakovima
PZ-3	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren na dovozni put – jednosmjerni saobraćaj, uređen ručnim usmjeravanjem
PZ-4	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren na dovozni put – jednosmjerni saobraćaj, uređen sa semaforom
PZ-5	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren direktno duž gradilišta – dvosmjerni saobraćaj – širina kolovoza najmanje 5 m
PZ-6	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren direktno duž gradilišta – jednosmjerni saobraćaj, uređen saobraćajnim znakovima
PZ-7	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren direktno duž gradilišta – jednosmjerni saobraćaj, uređen ručnim usmjeravanjem
PZ-8	Put potpuno zatvoren – saobraćaj preusmjeren direktno duž gradilišta – jednosmjerni saobraćaj, uređen sa semaforom
PZ-9	Put potpuno zatvoren, nema preusmjeravanja

Red 13: relacija preusmjeravanja:

U slučaju preusmjeravanja upisati relaciju. Ukoliko će se preusmjeravanje vršiti kategorisanim putevima, potrebno je unijeti oznaku puta i broj dionica; za ulice gradova potrebno je navesti imena. Za potpunu obustavu bez preusmjeravanja potrebno je navesti "bez preusmjeravanja".

Red 14: širina preostalog kolovoza, čista visina i ukupna dozvoljena težina:

Potrebno je navesti širinu preostalog kolovoza (kao i čistu visinu i ukupnu dozvoljenu težinu, ukoliko obustava uključuje rad na objektima) u području obustave. Širinu i visinu

treba navesti u metrima sa tačnošću od 0.1 m (npr. 5.0 m ili 3.4 m); ukupnu težinu treba navesti u tonama sa tačnošću od 100 kg (npr. 3.5 t).

Širina preostalog dijela kolovoza mora takođe biti navedena u slučajevima kada je kolovoz samo djelomično sužen a saobraćaj se i dalje odvija u oba smjera. U slučaju potpune obustave sa preusmjeravanjem, potrebno je navesti minimalnu širinu kolovoza puta na koji je saobraćaj preusmjeren.

Čistu visinu i ukupnu težinu treba navesti u slučajevima kada su ovi parametri ispod uobičajenih vrijednosti za vrijeme izvođenja radova.

Red 15: tačan datum početka, očekivani datum završetka, stvarni datum završetka:

Tačan datum početka i očekivani datum završetka navodi izvođač po dobijanju dozvole i nakon definisanja stvarnog datuma početka i očekivanog datuma završetka. Ovi datumi moraju biti unutar vremenskog perioda koji je naveden u dozvoli. Po završetku radova, izvođač navodi stvarni datum završetka radova, tj. kada su radovi potpuno završeni i prestala obustava; ovaj datum ne smije biti nakon datuma koji je naveden u dozvoli za obustavu.

Red 16: otkazivanje:

Ovo polje se aktivira ukoliko izvođač prije početka izvođenja bilo kakvih radova pismenim putem obavijesti organ zadužen za upravljanje putevima da neće doći do obustave saobraćaja jer je otkazano izvođenje građevinskih radova, odnosno došlo je do otkazivanja nekog događaja.

Ovo polje se ne koristi u slučaju završetka radova prije vremena; umjesto toga koristi se polje "datum stvarnog završetka". Javnost takođe mora biti obaviještena o otkazivanju. Pismena obavještenja, koja sadrže broj dozvole i datum moraju biti odložena u bazu podataka, te ostavljena u spis koji se odnosi na obustavu. Ukoliko izvođač ne dostavi navedeno obavještenje to će se smatrati kršenjem odrebi dozvole.

3.4.6 Obustava saobraćaja u primjeru radova održavanja

Za potrebe nekih radova održavanja na putevima (košnja trave, frezanje snjega, farbanje horizontalne signalizacije i slično) istotako je potrebno predvidjeti obustavu saobraćaja na putu, obično je predviđena djelomična obustava.

Za takvu obustavu nije potrebno izvoditi pre opisani postupak nego je potrebno radove planirati na način, da se izbjegava zastoje u saobraćaju, koji bi nastali zbog neusklađenosti radova na putevima. Svakako je potrebno sve radove redovnog održavanja, koji imaju za posledicu obustavu saobraćaja na putu javljati u napred, preko jedinstvenog informacionog centra.

Javnost mora biti pravovremeno obaviještena o obustavi saobraćaja na putevima.

3.4.7 Obustava saobraćaja u primjeru elementarnih nepogoda

V primjeru elementarnih nepogoda kao lavine, klizišta, orloni, oštete objekata i slično) mora nadležni upravljač putna odmah primjerenom zaštiti područje. Primjerenom zanči u skladu sa propisanim načinom zaštite iz pravilnika o saobraćajnoj signalizaciji i opremi puteva postaviti obustavu saobraćaja na putu.

Istodobno je dužan obavjestiti centar za obeveštavanje javnosti i centar, koji uskladjuje obustave saobraćaja na javnim putevima.

3.5 INSPEKCIJSKI NADZOR

U skladu sa važećim zakonima u BiH izvode nadzor nad putevima i saobraćajem na putevima i nadležne inspekcijske službe (saobraćajna-putna i građevinska, odnosno za okolinu).

Kako su u kojem zakonu ili podzakonskom propisu definirane nadležnosti inspekcije, tako su definirane i sankcije. Inspektorji izdaju naredbe o prekršajima, opomene i globe te platne naloge za mandatne kazne i izdaju rješenja.

Inspektori cesta (96. član Zakona o javnim cestama), u okviru svojih nadležnosti, ovlašteni su:

A) pregledati:

1. stanje cesta,
2. radove na izgradnji, rekonstrukciji, sanaciji, održavanju i zaštiti javnih cesta,
3. radove koji se obavljaju na cesti u zaštitnom i cestovnom pojasu javnih cesta,
4. tehničku dokumentaciju u vezi sa radovima iz tačke 2. i 3. ovog člana (dozvole, saglasnosti, projekti, standardi),
5. obavljanje upravnih i stručno-tehničkih poslova na javnim cestama,
6. planove, programe, ugovore i ostalu dokumentaciju koja se odnosi na održavanje i zaštitu javnih cesta;

B) narediti:

- obustavu radova koji se izvode na javnim cestama, u cestovnom ili zaštitnom pojasu ceste, suprotno odredbama ovog zakona, tehničkim propisima, standardima i normativima, te dati rok za otklanjanje nedostataka,
- otklanjanje nedostataka na javnim cestama koji ugrožavaju sigurnost prometa na njima,
- privremenu zabranu odvijanja prometa na javnim cestama ili njihovom dijelu ako utvrdi da se na njima ne može sigurno odvijati promet, te narediti da se odmah preduzmu mjere za osiguranje prometa,
- obustavu prometa cestovnim motornim vozilima , koja zbog svojih tehničkih svojstava ili načina na koji obavljaju prijevoz mogu nanijeti štetu javnoj cesti ili njenom dijelu i kada je njihov promet na cesti u suprotnosti sa zakonom i drugim propisima,
- isključiti cestovno motorno vozilo iz prometa na javnoj cesti, kada utvrdi da dimenzije i ukupna masa ili njegovo osovinsko opterećenje prelazi veličine iz člana 60. ovog zakona, a prijevoznik nema odgovarajuću dozvolu za vanredni prijevoz,
- 7. privremenu zabranu prometa na novoizgrađenoj i rekonstruisanoj cesti, njenom dijelu ili objektu na njoj , ako utvrdi da sa gledišta sigurnosti prometa ne ispunjava tehničke uvjete,
- 8. rušenje građevine ili njenih dijelova i drugih objekata na teret investitora, kao i uspostavljanje prvobitnog stanja, ako su izgrađene ili se grade na cesti ili cestovnom pojasu bez odobrenja ili saglasnosti ili suprotno uvjetima iz odobrenja, odnosno saglasnosti nadležnog federalnog i kantonalnog organa,
- 9. zabranu upotrebe priključnih puteva koji su izgrađeni ili se grade suprotno odredbama ovog zakona,
- 10. inspektorji su ovlašteni preduzimati i druge mjere u skladu sa zakonom i drugim propisima donesenim na osnovu zakona;

C) inspektori su dužni bez odlaganja podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka ako u vršenju inspekcije utvrde da je učinjen prekršaj iz ovog zakona, a za privredni prijestup podnijeti prijavu javnom tužilaštvu.

Pri nadzoru vozila u putnom saobraćaju sudjeluje inspektor tako sa policijom kako sa carinom sve u skladu sa time, koji dio zakonskih uvjeta se nadzire.

Preporučuje se, da se za potrebe postupaka po kojima može inspektor da zaustavlja vozila u saobraćaju, usvoji poseban pravilnik. Takav pravilnik neka odredi način i postupak, po kojem će inspektori uz sumnju, da se sa vozilima izvode prevozi osoba i tereta u saobraćaju suprotna sa odredbama propisa sa toga područja, te zbog odkrivanja kršitelja tih propisa, ustavljati vozila u putnom saobraćaju.